

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas
Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

GEOGRAFIJOS BENDROSIOS PROGRAMOS PROJEKTAS

Bendrosios programos projektą rengė: Lina Barauskienė, dr. Arūnas Bukantis, Šarūnas Gerulaitis dr. Zigmąs Kairaitis, Angelė Pakamorienė, dr. Laima Railienė, Asta Rutkienė, Rytas Šalna

Turinys

| | |
|--|----|
| 1. Dalyko paskirtis | 2 |
| 2. Tikslas ir uždaviniai | 2 |
| 2.1. Ugdymo tikslas | 2 |
| 2.3. Pagrindinio ugdymo uždaviniai | 2 |
| 2.4. Vidurinio ugdymo uždaviniai | 2 |
| 3. Kompetencijų ugdymas dalyku | 2 |
| 3.1. Pažinimo kompetencija | 2 |
| 3.2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija | 2 |
| 3.3. Kūrybiškumo kompetencija | 3 |
| 3.4. Pilietiškumo kompetencija | 3 |
| 3.5. Kultūrinė kompetencija | 3 |
| 3.6. Komunikavimo kompetencija | 3 |
| 3.7. Skaitmeninė kompetencija | 3 |
| 4. Pasiekimų sritys | 3 |
| A. Pasiekimų sritis | 3 |
| B. Pasiekimų sritis | 4 |
| C. Pasiekimų sritis | 4 |
| D. Pasiekimų sritis | 4 |
| 5. Pasiekimų raida | 5 |
| 6. Mokymo(si) turinys | 9 |
| 6.1. Mokymo(si) turinys. 6 klasė | 9 |
| 6.2. Mokymo(si) turinys. 7 klasė | 11 |
| 6.3. Mokymo(si) turinys. 8 klasė | 13 |
| 6.4. Mokymo(si) turinys. 9 klasė | 14 |
| 6.5. Mokymo(si) turinys. 10 klasė | 15 |
| 7. Pasiekimų vertinimas | 17 |
| 8. Pasiekimų lygių požymiai | 19 |
| 8.1. Pasiekimų lygių požymiai. 6 klasė | 19 |
| 8.2. Pasiekimų lygių požymiai. 7–8 klasės | 22 |
| 8.3. Pasiekimų lygių požymiai. 9–10 klasės | 25 |

1. Dalyko paskirtis

1.1. Geografijos pagrindinio ugdymo mokykloje paskirtis – suteikti mokiniams pasaulio geografinio pažinimo pagrindus, grįstus pasaulio gamtos ir visuomenės vientisumu bei savitarpio priklausomybe, civilizacijų ir kultūrų erdvinėmis sąsajomis, jų raidos ir išlikimo sąlygomis.

1.2. Geografija ugdo mokinių nuostatas nukreiptas į žmonių tarpusavio solidarumą ir atjautą, pasaulio kultūrų dialogą ir tarptautinį bendradarbiavimą bei visų rasių, tautų, religinių bendruomenių tarpusavio supratimą, toleranciją ir draugystę, norą konstruktyviai spręsti kylančias vietos bendruomenių, šalių, pasaulio problemas. Padeda ugdyti mokinių nusiteikimą ir gebėjimą kompetentingai naudotis geografijos žiniomis ir įgūdžiais asmeniniame, profesiniame ir visuomeniniame gyvenime.

2. Tikslas ir uždaviniai

2.1. Ugdymo tikslas

Ugdyti mokinių geografinį pasaulėvaizdį ir pasaulėžiūrą, grįstą gamtos, socialinių ir humanitarinių mokslų žiniomis, jų sąryšingumu bei šiuolaikinėmis tyrimų technologijomis ir jų rezultatais, kaip sąlyga susikurti vientisą pasaulio sampratą ir vaizdinį, formuoti darnaus vystymosi ir pagarbos skirtingoms kultūroms nuostatas, kompetentingai ir atsakingai dalyvauti visuomenės gyvenime.

2.2. Siekdami geografijos ugdymo tikslo mokiniai:

- augina savyje prigimtinių smalsumą, vaizduotę ir norą pažinti pasaulį;
- orientuojasi gamtinėje ir visuomeninėje aplinkoje, naudoja kartografijos kūrinius ir geografines informacines sistemas (GIS), kaip patikimus informacinius šaltinius;
- domisi ir gilina erdvinį supratimą apie savo gyvenamą vietą, Lietuvą, Europą ir pasaulį nuo lokalaus iki globalaus lygmens;
- renka ir analizuoja įvairiuose informaciniuose šaltiniuose pateiktą geografinę informaciją, ją kritiškai vertina ir įvairiais būdais pateikia;
- vartotoja geografijos sąvokas ir vietovardžius, taiko įgytas geografijos žinias ir gebėjimus;
- laikosi kasdieniame gyvenime darnaus vystymosi principų, prisiima asmeninę atsakomybę;
- parodo pagarbą pasaulio kultūroms ir žmonių gyvensenai;
- naudoja įvairius kūrybos būdus ir priemones geografiniams tyrimams bei pateikia duomenimis grįstas išvadas;
- pasirengia būti atsakingais ir aktyviais piliečiais, galinčiais prisidėti prie ekologiškai ir ekonomiškai darnaus, socialiai teisingo pasaulio kūrimo.

3. Kompetencijų ugdymas dalyku

3.1. Pažinimo kompetencija

Siekama, kad mokiniai įgytų geografijos žinias ir supratimą atskleidžiant pasaulio gamtos ir visuomenės vientisumą, erdvines struktūras ir mąstymą, gamtos ir visuomenės savitarpio priklausomybę, jų raidos bei išlikimo klausimus. Kryptingai ugdomas gilus supratimas apie supantį pasaulį remiantis jau turima patirtimi, skatinami ją tyrinėti, ugdomi kritinio mąstymo bei problemų sprendimo gebėjimai. Gilus mokymasis pasiekiamas, kai mokiniams sudaromos galimybės ne tik gerai suprasti geografijos turinyje apibrėžtas dalykines (faktines), tarpdalykines, procedūrinės ir epistemines žinias, bet ir mokoma jas taikyti naujose ar sudėtingesnėse situacijose. Aktyviomis geografijos veiklomis mokiniai skatinami tinkamai vartoti geografijos sąvokas ir vietovardžius, taikyti įgytas geografijos žinias ir gebėjimus. Mokiniai skatinami reflektuoti savo mokymąsi, (įsi)vertinti patirtį ir pažangą, mokytis iš klaidų, išsikelti naujus tikslus.

3.2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija

Taikydami geografijos mokymosi patirtį įvairiose veiklose, mokiniai ugdomi atkaklumą ir pasitikėjimą savo jėgomis jiems aktualiuose ir prasminguose kontekstuose. Mokiniai skatinami priimti atsakingus sprendimus ir ištraukti iš prasmingą veikimą įvairiame socialiniame ir kultūriniame kontekste. Siekiama, kad mokiniai pasitikėtų savimi, siektų tobulėti, gerbtų įvairias nuomones, sėkmingai bendrautų ir bendradarbiautų, taip pat skatinami dalyvauti kuriant bendruomenės, visuomenės gerovę.

3.3. Kūrybiškumo kompetencija

Kryptingai siūlomomis įvairiomis geografinėmis veiklomis padedama mokiniui suvokti kūrybinės veiklos proceso etapus ir drauge sudarant galimybes pasireikšti jo spontaniškumui, iniciatyvumui, atvirumui idėjoms, skleisti kūrybinei laisvei, individualumui ir savarankiškumu, taip ugdomi kūrybinio mąstymo komponentai (divergentinis mąstymas). Tam tiktų geografijos tyrimo, geografinio samprotavimo, gilesniam mąstymui būdingos veiklos, kai tenka mąstyti ilgesnį laiką, įvertinti daugiau aplinkybių ir sąlygų, generuoti ir apmąstyti daugiau idėjų, ieškoti originalių sprendimų (pvz., esė, koliažas, sceninė vaidyba). Kūrybinė patirtis įgyjama praktinėje ir pažintinėje veikloje, todėl siekiama, kad mokiniai atkakliai ir susitelkę įgyvendintų savo sumanymus, nebijo klysti ir pradėti iš naujo, nebijo rizikuoti ir būtų atviri dalintis žinioms, naujoms idėjoms ir iššūkiams. Nuolat argumentuojantys ir reflektuojantys savo idėjas, sukurtus sprendimus. Etiškai veikia kurdamas vienas ar kartu su kitais.

3.4. Pilietiškumo kompetencija

Ugdant asmens vertybines nuostatas skatinamas solidarumas, rezultatyvus kultūrų dialogas ir tarptautinis bendradarbiavimas, kuris padeda plėtoti įvairių tautų, religinių bendruomenių tarpusavio supratimą, toleranciją ir draugystę, norą konstruktyviai spręsti kylančias vietos bendruomenių, šalių, pasaulio problemas. Puoselėjamas mokinių nusiteikimas ir gebėjimas kompetentingai naudotis geografijos žiniomis ir įgūdžiais asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime, todėl sudaroms sąlygas mokiniams aktyviai veikti, ugdyti gebėjimus analizuoti socialinę, politinę ir kultūrinę tikrovę, konstruktyviai spręsti problemas, konfliktus. Mokiniai skatinami: svarstyti tapatybės klausimus, pavyzdžius, aktyvaus piliečio vaidmens bendruomenėje ir mokinio savijautos mokykloje; aptarti vaiko, prigimtines žmogaus teises, modeliuoti įvairius jų gynimo atvejus, nagrinėti poelgius konstitucinių ir įstatyminių teisių ir pareigų požiūriu; svarstyti demokratinius problemų sprendimo būdus (dialogas, diskusija, derybos, debatai). Aktyviomis geografijos veiklomis mokiniai skatinami dalyvauti pilietinės visuomenės gyvenime, tausoti gamtinę aplinką ir savo veiklą grįsti darnaus vystymosi principais.

3.5. Kultūrinė kompetencija

Ugdomas požiūris į geografiją, kaip į reikšmingą gamtos ir visuomenės tarpusavio ryšį ir sąveiką artimoje ir globalioje aplinkoje. Mokiniai mokomi apibūdinti skirtingų kultūrų ir subkultūrų sąsajas ir skirtumus, orientuotis kultūrinėje erdvėje, supažindinami su svarbiausiais kultūros paveldo ir etninės kultūros objektais, kultūros reiškiniiais, kultūros kūrėjais, kultūriniais skirtumais ir panašumais, mokosi suprasti šiuolaikinės kultūros raidos tendencijas, savo tautos, šalies, Europos ir pasaulio kultūros prasmę, vertę ir tarpusavio ryšius. Požiūris į geografiją, kaip kultūros dalį, ugdomas mokiniams susipažįstant su ryškių istorinių asmenybių indėliu į geografijos mokslo vystymąsi, ugdat estetinį skonį, kritiškai vertinant stereotipus. Siekiama, kad mokiniai suprastų kūrybinių industrijų svarbą ekonomikai, gebėtų pagarbiai ir tolerantiškai bendrauti su kitų kultūrų atstovais ir spręstų tarpkultūrinio bendravimo problemas.

3.6. Komunikavimo kompetencija

Mokiniai mokomi skaityti, kurti ir perduoti įvairaus pobūdžio geografinę informaciją, ją suprasti ir pateikti įvairiomis formomis atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir situaciją, etiškai naudojantis verbalinėmis ir neverbalinėmis priemonėmis bei technologijomis. Mokiniai mokomi per įvairias geografijos veiklas ir užduotis tikslingai ieškoti ir rasti reikiamą informaciją; analizuoti įvairius šaltinius (spausdintus, vaizdo, garso, elektroninius); naudotis virtualiomis mokymosi aplinkomis, grafinėmis programomis; kritiškai vertinti turimą informaciją; pasirinkti tiek informacijos, kiek jos reikia. Komunikavimas reiškiasi nuolat, todėl geografijos pamokose skatinama atrasti ir pažinti save ir pasaulį, bendrauti būnant su kitais, išreikšti save ir kuriant, suvokiant žmogaus ir gamtos kurinius, perimant bendrąsias žmogiškas vertybes ir pačiam jas kurti. Labai svarbu ugdyti tinkamą geografijos sąvokų ir vietovardžių vartojimą.

3.7. Skaitmeninė kompetencija

Tekstas

4. Pasiekimų sritys

A. Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje:

A1. Orientavimasis erdvėje – apima gebėjimą orientuotis geografinėje (gamtinėje ir antropogeninėje) erdvėje ir konkrečioje vietoje.

A2. Orientavimasis kartografiniuose kūriniuose – apima gebėjimą orientuotis vietovės planuose ir žemėlapiuose, įvardinant ar nusakant (apibūdinant) juose pavaizduotą gamtinių ir visuomeninių objektų, procesų ir reiškinių informaciją.

A3. Geografinės padėties nustatymas – apima gebėjimą tiksliai nustatyti vietos (objekto) geografinės koordinatės žemėlapyje ir gaublyje, apibūdinti objekto ar teritorijos geografinę padėtį (gamtinę, ekonominę, geopolitinę).

B. Gamtinės ir visuomeninės geografijos sistemų pažinimas:

B1. Gamtinių sistemų (sferų) nagrinėjimas – apima gebėjimą apibūdinti ir analizuoti mūsų planetos gamtinius reiškinius ir procesus, keičiančius Žemės gamtinę ir antropogeninę aplinką.

B2. Visuomeninių sistemų nagrinėjimas – apima gebėjimą apibūdinti ir analizuoti gyventojus, jų sudėtį, kaitą, pasiskirstymą, urbanizacijos procesus; tautų ir kultūrų įvairovę; ekonominės veiklos sritis; globalizacijos procesus.

B3. Gamtinių ir visuomeninių sistemų sąryšingumo nagrinėjimas – apima gebėjimą atskleisti gamtos ir visuomenės tarpusavio ryšius ir sąveiką artimoje ir globalioje aplinkoje.

C. Pasaulio geografinis pažinimas:

C.1. Pasaulio šalių, regionų, vietovių gamtinių ir visuomeninių bruožų nagrinėjimas – apima gebėjimą nusakyti Lietuvos, Europos ir Pasaulio šalių, regionų, ypatingų vietovių esminius ypatumus ir jų pasireiškimą įvairaus masto geografinėse erdvėse.

C2. Pasaulio šalių, regionų, vietovių kaitos laike ir erdvėje nagrinėjimas – apima gebėjimą analizuoti, lyginti, paaiškinti kaip technologijos ir globalizacija lemia būdus ir priemones, kuriomis žmonės keičia pasaulį, savo artimiausią aplinką ir gyvenimo būdą.

C3. Pasaulio šalių, regionų, vietovių bruožų ir ypatumų erdvinės raiškos aiškinimas (interpretavimas) – apima gebėjimą skirti, lyginti, pavaizduoti, modeliuoti įvairių tipų ir paskirties regionus nuo lokalaus iki globalaus lygmens.

D. Geografinių tyrimų gebėjimai:

D1. Geografinių klausimų kėlimas – apima gebėjimą skirti geografinius nuo negeografinių klausimų; kelti naujus klausimus, nukreiptus atlikti geografinius stebėjimus ir tyrimus; hipotezių / spėjimų būdu numatyti galimus tyrimų rezultatus ir jų gavimo metodus bei priemones.

D2. Geografinės informacijos paieška ir atranka – apimą gebėjimą rasti, surinkti atrinkti, gauti tikslinti ir vertinti reikiamą geografinę informaciją iš pirminių, antrinių bei tretinių šaltinių pagal išsikeltus tyrimo klausimus ir tikslus; naudoti įvairius informacijos paieškos ir gavimo būdus.

D3. Geografinės informacijos tvarkymas ir pateikimas – apima gebėjimą surinktą geografinę informaciją tinkamai sutvarkyti ir paruošti jos analizavimui, naudojant įvairias tekstines, vaizdines, garsines, performatyvias jos pateikimo formas.

D4. Geografinės informacijos analizavimas ir interpretavimas – apima gebėjimą analizuoti, aiškinti, komentuoti tirtus geografinius objektus, procesus, reiškinius, įvykius; lyginti ir ieškoti jų tarpusavio reikšmingų ryšių, sąsajų naudojant kiekybinius ir kokybinius metodus; kurti modelius, scenarijus pagal informacijos analizės metu išryškėjusias tendencijas ir struktūras.

D5. Atsakymas į geografinius klausimus ir išvadų formulavimas – apimą gebėjimą daryti išvadas ir atsakyti į tyrimo klausimą(us); naudoti įvairius išvadų ir apibendrinimo gavimo būdus (indukcinį, dedukcinį kelią); tinkamai pasirinkti įvairias išvadų pateikimo formas (įskaitant ir menines – esė, koliazus, sceninę vaidybą); pademonstruoti bendravimo, pilietiškumo ir asmeninės atsakomybės už gautus rezultatus įgūdžius; numatyti alternatyvius būdus išvadoms gauti bei, remiantis tyrimo rezultatais, kelti naujus klausimus, hipotezes kitiems tyrimams.

5. Pasiekimų raida

Šiame skyrelyje aprašyta, kaip auga esminiai mokinių gebėjimai geografijos pasiekimų srityse kas dvejus metus apimant visą pakopą. Tai gali padėti mokytojui numatyti mokinių gebėjimų raidos nuoseklumą, tęstinumą ir planuoti mokymosi pažangą (žr., 1 lentelė).

1 lentelė

| Pasiekimas | Pasiekimų raida | | | |
|--|--|--|--|--------------|
| | 5–6 klasės | 7–8 klasės | 9–10 klasės | 11–12 klasės |
| A Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje | | | | |
| A1. Orientavimasis erdvėje | A1.1. Parenka ir derina įvairias priemones, įskaitant elementarius ir skaitmeninius kartografinius šaltinius, orientavimuisi pažįstamoje aplinkoje ir vietovėje. Paaiškina erdvinius ryšius tarp objektų, taiko pagrindines topografinės orientacijos žinias regiono ir globalioje geografinės erdvės. | A1.2. Pasirinka, derina ir taiko kompleksines priemones, įskaitant GPS bei kartografinius šaltinius, savarankiškam orientavimuisi įprastoje aplinkoje ir vietovėje. Nustatyto laiko juostų / zonų santykį su pasauliniu koordinuotuoju laiku. | A1.3. Tikslingai naudoja GIS ir GPS technologijas, kartografinius šaltinius savarankiškam orientavimuisi nepažįstamoje aplinkoje ir vietovėje. Geba įtraukti geografinius faktus ir objektus į erdvines sistemas ir nustatyto tarp jų egzistuojančius erdvinius ryšius. | |
| A2. Orientavimasis kartografiniuose kūriniuose | A2.1. Orientuojasi įvairaus mastelio bei tematikos žemėlapiuose ir gaublyje, naudojami kartografinį žodyną, nusako kartografiniuose šaltiniuose esančią gamtinių ir visuomeninių objektų bei reiškinių informaciją. | A2.2. Analizuoja ir lygina įprastuose kartografiniuose šaltiniuose simboliškai išreikštą gamtinių ir visuomeninių objektų ir reiškinių informaciją. | A2.3. Analizuoja, interpretuoja ir kritiškai vertina kartografinių kūrinių informacijos patikimumą, tikslingai ir kūrybiškai naudoja GIS technologijas, kartografinius simbolius kurdami topografinius eskizus ir paprastus žemėlapius. | |
| A3. Geografinės padėties nustatymas | A3.1. Įvairaus mastelio žemėlapiuose ir gaublyje remiantis geografinio tinklo elementais apibūdina geografinių objektų padėtį, padedant mokytojui, nustato geografines koordinatas. | A3.2. Įvairaus mastelio žemėlapiuose, remiantis geografinio tinklo elementais bei skaitmenine kartografinė informacija nustato geografinių objektų padėtį, palygina įvairių objektų padėties ypatumus, nurodo elementarius kelis jų skirtumus. | A3.3. Geografinės padėties nustatymui kūrybiškai pasirenka įvairius geografinės informacijos šaltinius, įskaitant ortofoto ir kosmines nuotraukas, naudoja GIS technologijas bei nustato objektų gamtinę, ekonominę ir geopolitinę geografinę padėtį, analizuoja, interpretuoja ir kritiškai vertina jos | |

| | | | ypatumus. | |
|--|---|---|--|--|
| B Gamtinės ir visuomeninės geografijos sistemų pažinimas | | | | |
| B1. Gamtinių sistemų (sferų) nagrinėjimas | B1.1. Įvardija ir apibūdina Lietuvoje bei pasaulyje vykstančius svarbiausius gamtinius reiškinius ir procesus, nurodo jų priežastis ir padarinius. Apibūdina gamtos reiškinių poveikį žmonėms ir jų gyvenimo būdui. | B1.2. Įvardyti, apibūdinti ir paaiškinti Europoje ir pasaulyje vykstančius įvairius gamtinius reiškinius ir procesus, nustatyti jų pasireiškimo teritorijas, apibūdinti jų poveikį aplinkai. | B1.3. Analizuoja, lygina ir vertina pasaulio regionuose, Lietuvoje ir konkrečiose valstybėse vykstančius gamtinius procesus, reiškinius, jų padarinius ir teritorinį pasiskirstymą bei daro argumentuotas išvadas. | |
| B2. Visuomeninių sistemų nagrinėjimas | B2.1. Skiria ir apibūdina pagrindinius visuomenės skiriamuosius bruožus, ūkinės veiklos ypatumus. | B2.2. Įvardija, apibūdina ir paaiškina Europoje ir pasaulyje vykstančius esminius gyventojų, ekonomikos procesus ir reiškinius, jų priežastis, padarinius ir teritorinį pasiskirstymą. Lygina valstybių socialinius bei ekonominius rodiklius, nurodo skirtumus ir panašumus, daro išvadas. | B2.3. Analizuoja, lygina ir vertina Lietuvoje ir pasaulyje vykstančius gyventojų, kultūros, ekonomikos procesus ir reiškinius, jų padarinius ir teritorinį pasiskirstymą bei daro argumentuotas išvadas. | |
| B3. Gamtinių ir visuomeninių sistemų sąryšingumo nagrinėjimas | B3.1. Skiria natūralius ir žmogaus paveiktus kraštovaizdžius. Apibūdina gamtos reiškinių poveikį žmonėms ir jų gyvenimo būdui bei žmonių ūkinės veiklos įtaką kraštovaizdžiui, nurodo kelias gamtos apsaugos priemones. | B3.2. Įvardija, apibūdina ir paaiškina gamtinės ir visuomeninės aplinkos veiksnių ryšius, randa jų regioninius skirtumus ir paaiškina priežastis. Vertina žmogaus ir gamtos tarpusavio sąveikos poveikį aplinkai įvairiose geografinėse erdvėse. | B3.3. Analizuoja, lygina ir kritiškai vertina gamtinių ir antropogeninių aplinkos veiksnių poveikį kraštovaizdžiui ir aplinkai bei daro argumentuotas išvadas. | |
| C Pasaulio geografinis pažinimas | | | | |
| C1. Pasaulio šalių, regionų, vietovių gamtinių ir visuomeninių bruožų nagrinėjimas | C1.1. Apibūdina gamtinius ir visuomeninius Lietuvos ir pasaulio ypatingų vietovių esminius bruožus. | C1.2. Išskiria ir apibūdina pasaulio geografinius regionus pagal nurodytus požymius. Analizuoja Europą, jos regionus, jiems priklausančias valstybes, nusako panašumus, skirtumus, jų priežastis. | C1.3. Lygina pasaulio šalis ir regionus pagal jų panašumus ir skirtumus, pateikia išvadas. Analizuoja Lietuvos visuomeninių bruožų pasireiškimą įvairaus masto erdvėse. | |
| C2. Pasaulio šalių, regionų, vietovių kaitos laike ir erdvėje nagrinėjimas | C2.1. Sieja Lietuvos gamtinės ir visuomeninės aplinkos kaitą su technologijų ir globalizacijos teikiamomis galimybėmis. | C2.2. Analizuoja, lygina ir paaiškina, kaip verslų ir technologijų pagalba žmonės keičia pasaulio vietas ir regionus. | C2.3. Identifikuoja ir vertinti priežastis, dėl kurių keičiasi regionai, vietovės siejant tai su žmogaus ir aplinkos kintančių santykių pobūdžiu. | |

| | | | | |
|---|---|--|--|--|
| C3. Pasaulio šalių, regionų, vietovių bruožų ir ypatumų erdvinės raiškos aiškinimas (interpretavimas) | C3.1. Skiria ir lyginti Lietuvos ir pasaulio šalis bei regionus pagal pateiktus gamtinius ir visuomeninius požymius, pagal tai nustatyti Žemės masto ir vietinio lygmens geografinių sąlygų skirtumus. | C3.2. Lygina gamtinius ir visuomeninius teritorijos, valstybės, regiono ypatumus, randa panašumus ir skirtumus, paaiškina priežastis. Modeliuoja vietos, erdvės, tvarios aplinkos komponentų tarpusavio ryšius. | C3.3. Analizuoja, lygina ir vertina įvairaus erdvinio lygmens gamtinius, politinius, ekonominius, kultūrinius regionus, identifikuoti juose kylančias problemas ir teikia jų sprendimo būdus. Remiantis įvairia informacija, modeliuoja regionų kaitą ir reikšmingumą žmonėms. | |
| D Geografinių tyrimų gebėjimai | | | | |
| D1. Geografinių klausimų kėlimas | D1.1. Skiria geografinius klausimus nuo ne geografinių. Kelia nesudėtingus geografinius klausimus (pvz., apie geografinės padėties reikšmę žmonių gyvenimo būdui; gamtinių ir visuomeninių objektų išsidėstymo vietas). | D1.2. Atpažįsta gamtines ir visuomenines problemas bei kelia su jomis susijusius geografinius klausimus. Planuoja būdus ir veiksmus, kaip atsakyti į geografinius klausimus. | D1.3. Planuoja tyrimą, nukreiptą į konkrečios problemos, temos išsprendimą (nustato problemą, kelia probleminius klausimus arba hipotezes, numato informacijos šaltinius). | |
| D2. Geografinės informacijos paieška ir atranka | D2.1. Skiria pirminius ir antrinius šaltinius. Renka ir naudoja informaciją iš pirminių ir antrinių šaltinių. Atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos gamtinius ir visuomeninius ypatumus naudojantis pirminiais ir antriniais šaltiniais. | D2.2. Paiškina pirminių, antrinių ir tretinių šaltinių skirtumas, pateikia jų pavyzdžių. Aprašo vieną / du pasirinktus informacijos šaltinius, nurodant jų paskirtį, turinį ir vaidmenį (planuojamame) tyrime. Naudoja įvairius šaltinius ir būdus (metodus) geografiniai rinkti. | D2.3. Įvertina pirminių, antrinių ir tretinių šaltinių vaidmenį bei reikšmę atliekant konkretų geografinį tyrimą. Nusako gaunamos informacijos tikslumą ir patikimumą atliekamame tyrime. | |
| D3. Geografinės informacijos tvarkymas ir pateikimas | D3.1. Sudaro / grafikus, lenteles ir diagramas geografiniai informacijai pavaizduoti. Pavaizduoja geografinę informaciją nesudėtingame žemėlapyje ar kartoschemoje. | D3.3. Pagal surinktą geografinę informaciją, sukuria jai tinkamą pateikimo vaizdinę formą (žemėlapis, kartoschema, diagrama, grafikas, lentelė). Vertina jos privalumus ir trūkumus. Integruoja įvairius informacijos apibendrinimo ir pateikimo būdus bei formas geografiniai informacijai pavaizduoti. | D3.4. Palygina ir vertina skirtingų informacijos pateikimo formų privalumus ir trūkumus sąsajoje su atliekamu tyrimu. Naudoja GIS ir kitas vaizdines technologijas sutvarkyti ir paruošti / parengiant / susisteminti geografinę informaciją analizavimui. | |

| | | | | |
|---|---|--|--|--|
| | | | | |
| D4. Geografinės informacijos analizavimas ir interpretavimas | D4.1. Elementariai analizuoja nesudėtingą geografinę informaciją, pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose, garso ir kitose skaitmeninėse laikmenose, siekia nustatyti aprašytus ir pavaizduotus daiktų, reiškinių ryšius, sąsajas ir pokyčius. Naudoja elementarius matematinius skaičiavimus geografinėi informacijai analizuoti. | D4.2. Analizuoja ir lyginti geografinę informaciją, gaunamą iš įvairių šaltinių – grafikų, lentelių, schemų, diagramų, tekstų, nuotraukų, dokumentų ir interviu. Ieškodamas atsakymų į geografinius klausimus analizuoja informaciją pateiktą įvairių žemėlapių, palydovinių vaizdų ir GIS technologijų pagalba. Naudoja statistinius ir kitus kiekybinius metodus geografinėi informacijai analizuoti ir juos pakomentuoti. | D4.3. Naudoja kiekybinius ir kokybinius metodus geografinėi informacijai paaiškinti ir modeliuoti. Taiko analizę, lyginimą, vertinimą, apibendrinant geografinę informaciją iš įvairių informacijos šaltinių. Taiko geografinius modelius, teorijas geografinėi informacijai analizuoti, ir interpretuoti | |
| D5. Atsakymas į geografinius klausimus ir išvadų formulavimas | D5.1. Pristatyto geografinę informaciją žodžiu ir raštu, pasitelkiant žemėlapius ir kitą grafinę medžiagą. Remiantis tyrimų rezultatais daro paprastas apibendrinamąsias išvadas | D5.2. Parengia ir įvairiais būdais pristato geografinę informaciją, atsakant į geografinio tyrimo klausimus. Remiantis tyrimų rezultatais daro išvadas ir teikia siūlymus geografinėms problemoms spręsti. Daro išvadas, remiantis žemėlapiais ir kitais geografinės informacijos šaltiniais. | D5.3. Įvertina ir pakomentuoja, kaip tyrimo rezultatai atitinka iškeltus tyrimo klausimus, vertina jų patikimumą. Taiko ir pademonstruoja įvairius išvadų gavimo, apibendrinimo ir pristatymo būdus. Pademonstruoja kūrybiškumą ir asmeninę atsakomybę už gautus tyrimo rezultatus. Remiantis tyrimo rezultatais, numato naujus tyrimo klausimus, hipotezes. | |

6. Mokymo(si) turinys

Atsižvelgiant į mokinio patirtį, žinias ir gebėjimus, geografijos supratimo augimą, kiekvieno koncentro turinys nagrinėjamas lokaliaje, regiono ir globalioje geografinėje erdvėje.

1–4 klasėje geografija integruota į socialinio ir gamtamokslinio ugdymo sritis.

5 klasėje geografija yra integruota į istorijos ir gamtos mokslų dalykų turinį.

6 klasėje siekiama mokinius supažindinti su bendriausiais geografinio pažinimo bruožais, geografinė erdve, ją sudarančiomis sudedamosiomis dalimis, bendriausiomis geografijos sąvokomis ir terminais. Plėtojant numatytas ugdomosios veiklos sritis, daugiausia dėmesio skiriama artimai aplinkai (kaimo, miesto, apskrities, etninės srities, Lietuvos) nagrinėti, kartu parodomas globalus pasaulio vaizdas. Geografinis ugdymas organizuojamas ne tik aiškinant ir nagrinėjant įvairią vaizdinę ir informacinę medžiagą klasėje, bet ir stebint bei tyrinėjant savo aplinką.

7–8 klasėse toliau plėtojamos ugdomosios veiklos sritys. Tematika nagrinėjama lokaliu ir globaliu geografinės erdvės lygiu. Mokiniai supažindinami su pagrindiniais Žemės geografijos pažinimo etapais, bendriausiais mūsų planetos gamtos reiškiniiais ir dėsningumais, žemynų, regionų ir šalių gamtos įvairove, ten gyvenančių žmonių gyvensenos ir ūkinės veiklos ypatumais. Tuo norima parodyti gyvenamosios ir tolimųjų kraštų istorinės, gamtinės, socialinės, kultūrinės, ekonominės aplinkos įvairovę.

9–10 klasių medžiagoje toliau plėtojamos ankstesniuose centruose nagrinėtos ugdomosios veiklos sritys. Tematika daugiausia siejama su regioniniu geografinės erdvės lygmeniu, kaip pavyzdį imant Lietuvos, Europos ir kitus pasaulio regionus. Geografinio pažinimo ir gamtinės geografijos srities turinį sudaro Lietuvos ir Europos temos, o visuomeninės geografijos – Lietuvos, Europos ir pasaulio temos. Geografijos mokymas(is) apima šiuolaikinio pasaulio procesus, gamtines, socialines, ekonomines, kultūrinės sąveikas ir savitarpio priešastingumo ryšius.

2-5 lentelėje pateikiamas privalomas mokymosi turinys 6–10 klasėje (70 proc.). Šalia temų nurodomi konkretūs jų nagrinėjimo aspektai, apibrėžiantys šios klasės turinio apimtį. Mokytojas atsižvelgdamas į mokinių mokymosi pažangą, esamus mokinių pasiekimus, mokymosi galimybes ir poreikius numato, kad ugdymo procesas turi būti planuojamas lanksčiai, siūlomą tematiką gali išdėstyti kita tvarka.

Mokytojas, atsižvelgdamas į mokinių galimybes ir derindamas su kitais mokytojais, gali savo nuožiūra papildyti mokymosi turinį savu, skirti jį medžiagos įtvirtinimui, kartojimui, gilesniam gebėjimų ugdymui, geografiniams tyrimams (apie 30 procentų, 6 lentelė).

6.1. Mokymo(si) turinys. 6 klasė

2 lentelė

| Mokymosi turinys | Esminės sąvokos |
|---|--|
| <p>6.1.1. Įvadas į geografiją</p> <p>6.1.1.1. Susipažįsta su nauju mokomuoju dalyku, jo tyrimo sritimis, geografinės informacijos šaltinių įvairove. Aiškina, kuo skiriasi gamtinė ir visuomeninė geografija, kuo geografijoje svarbi kartografija.</p> <p>6.1.1.2. Tyrinėja ir apibūdina artimiausios aplinkos gamtinius, socialinius, ekonominius ir kultūrinius objektus, aiškinasi jų sąryšingumą ir kaitą laike ir erdvėje.</p> | <p><i>Geografija, gamtinė geografija, visuomeninė geografija, kartografija</i></p> |

| | |
|---|--|
| <p>6.1.2. Orientavimasis vietovėje</p> <p>6.1.2.1. Susipažįsta su įvairiais orientavimosi būdais, orientuojasi pagal vietinius aplinkos ir dangaus požymius. Naudoja kompasą, visuotinę padėties nustatymo sistemą (GPS) ir nustato pasaulio kryptis (horizonto kryptis). Nagrinėja praeityje vykusią kelionių maršrutus, pasitelkia kitus įrodymus ir aiškina, kaip buvo įrodytas Žemės rutuliškumas, kaip keliautojai ir jų ekspedicijos, taip pat senovės bei šių dienų mokslininkai ir tyrėjai prisidėjo prie pasaulio pažinimo raidos. Naudojasi tikruoju Žemės modeliu gaubliu.</p> <p>6.1.2.2. Susipažįsta su geografinio tinklo dalimis ir jų svarba bei paskirtimi, mokosi žemėlapyje ir gaublyje nustatyti geografines koordinates, rasti žymiausias mūsų planetos geografinius rekordus. Skiria vietovės planą nuo žemėlapio, žino pagrindinius žemėlapio elementus. Mokosi sudaryti artimiausios aplinkos kartoschemą.</p> <p>6.1.2.3. Orientuojasi konkrečios vietovės, miesto plane arba žemėlapyje, sudaro ir naudoja žemėlapio legenda. Mokosi įvairiais būdais išmatuoti atstumus žemėlapiuose ir gaublyje.</p> <p>6.1.2.4. Naudoja mokyklinį atlasą, taiko atlaso turinio ir dalykinę rodyklę reikalingos informacijos paieškai. Nagrinėja ir naudoja gamtinį (fizinį) ir politinį žemėlapi, aiškinasi, kas yra teminis žemėlapis ir jį nagrinėja. Aiškinasi, kaip žemėlapiuose vaizduojamas reljefas, naudoja horizontalių raštą, juostinį spalvinimą ir pagal tai mokosi apibūdinti reljefą. Nusako, apskaičiuoja santykinį ir absoliutinį vietovės aukštį. Susipažįsta su lengvai prieinamais skaitmeniniais žemėlapiais.</p> | <p><i>Gaublys, geografinis tinklas, pusiaujuas, ašigalis, orientavimasis, horizontas, kompasas, geografinės vietos nustatymo sistema GPS, planas, žemėlapis, mastelis, atlasas, santykinis aukštis, absoliutusis aukštis, geografinė platuma, geografinė ilguma, topografinis žemėlapis, horizontalė</i></p> |
| <p>6.1.3. Planeta Žemė</p> <p>6.1.3.1. Nagrinėja Žemės judėjimą aplink savo ašį ir aplink Saulę, aiškinasi dienos ir nakties, metų laikų kaitą.</p> <p>6.1.3.2. Susipažįsta su Žemės kilmės teorija, Žemės sandaros dalimis, aiškinasi, kad Žemės pluta suskilusi į atskiras, lėtai judančias dalis. Nagrinėja sausumos ir vandens santykį Žemės paviršiuje, lygina sausumos dalių (žemynų) ir vandenynų plotą, parodo juos gamtiniame (fiziniame) pasaulio žemėlapyje. Susipažįsta su didžiausiomis pasaulio salomis ir pusiasaliais.</p> <p>6.1.3.3. Aiškinasi vandens svarbą mūsų planetai ir žmonėms, vertina žmonių veiklos neigiamą poveikį vandenims.</p> <p>6.1.3.4. Skiria pagrindines Žemės paviršiaus formas. Pasaulio gamtiniame (fiziniame) žemėlapyje randa ir parodo kalnų ir lygumų pavyzdžių. Susipažįsta su pasaulinio vandenyno dugno reljefu.</p> | <p><i>Žemės sandara (branduolys, mantija, žemės pluta), pasaulio vandenynas, reljefas ir jo formos (kalnas, lyguma, žemuma)</i></p> |
| <p>6.1.4. Atmosfera ir orai</p> <p>6.1.4.1. Susipažįsta su atmosferos sandara ir jos reikšme mūsų planetai. Vertina orų įtaką kasdieniam žmonių gyvenimui ir ūkininkavimui. Nagrinėja pagrindinius meteorologinius elementus, naudoja orų stebėjimo prietaisus. Remiasi temperatūros ir kritulių rodikliais, apskaičiuoja vidutinę oro temperatūrą ir kritulių kiekį. Paaiškina vėjo susidarymo priežastis, dienos ir nakties brizo pasireiškimą. Skiria kritulių rūšis, apibūdina jų savybes. Susipažįsta su pavojingais orų reiškiniiais, nurodo ir vertina jų keliamas problemas. Paaiškina, kaip susidaro debesys, atpažįsta pagrindinius debesų tipus. Susipažįsta su klimato sąvoka. Pagal oro temperatūros ir kritulių kiekio rodiklius sudaro mėnesio, metų oro temperatūros grafiką, kritulių diagramas, klimatogramą. Nagrinėja elementarų orų žemėlapi, apibūdina orus konkrečiose vietovėse. Aiškinasi, kaip klimatas lemia žmonių gyvenimą skirtingose Žemės vietose.</p> | <p><i>Atmosfera, atmosferos slėgis, barometras, brizas, orai, klimatas, meteorologiniai elementai</i></p> |
| <p>6.1.4. Valstybės ir gyventojai, Lietuva Europoje</p> <p>6.1.4.1. Susipažįsta su pasaulio politiniu žemėlapiu ir jo elementais. Pasaulio politiniame žemėlapyje atpažįsta ir parodo jūrines, žemynines, salų valstybes. Mokosi apibūdinti objektų geografinę padėtį. Susipažįsta su didžiausiomis pagal plotą ir gyventojų skaičių valstybėmis.</p> <p>6.1.4.2. Apibūdina Lietuvos geografinę padėtį, kaimyninių šalių išsidėstymą. Susipažįsta su Lietuvos administraciniu suskirstymu, priskiria savo gyvenamąją vietą atitinkamai miesto ar rajono savivaldybei, seniūnijai, mikrorajonui.</p> | <p><i>Geografinė padėtis, natūralus gyventojų prieaugis, administracinis suskirstymas</i></p> |

| | |
|---|--|
| <p>Susipažįsta su gyventojų skaičiaus kaitos tendencijomis pasaulyje ir Lietuvoje. Bendrais bruožais susipažįsta su Europos Sąjunga. Nagrinėja sostinės Vilniaus ir uostamiesčio Klaipėdos geografinę padėtį bei šių miestų reikšmę Lietuvai. Aiškinasi Lietuvos tautinę sudėtį.</p> | |
| <p>6.1.5. Lietuvos kraštovaizdžiai 6.1.5.1. Susipažįsta su pagrindinėmis Lietuvos paviršiaus formomis ir jų išsidėstymu, sieja jų susidarymą su paskutiniojo apledėjimo veikla. 6.1.5.2. Sudaro Lietuvos kontūro ir geografinių objektų kartoschemą, mokosi grafiškai pavaizduoti geografinį procesą. Aiškinasi, kokių gamtos turtų yra Lietuvos žemės gelmėse ir koks jų ūkinis panaudojimas. 6.1.5.3. Susipažįsta su Lietuvos vidaus vandenimis. Nagrinėja upyno dalis ir aiškinasi, kaip tekančios upės formuoja kraštovaizdį. Nagrinėja Lietuvos pajūrio kraštovaizdį, aiškinasi, kaip kinta Baltijos jūros krantai. 6.1.5.4. Aiškinasi, kaip miškingi kraštovaizdžiai išplitę Lietuvoje, kaip keičiasi gamtinis ir kultūrinis kraštovaizdis. Susipažįsta su Lietuvos saugomomis teritorijomis ir jų panaudojimu rekreacijai bei turizmui, aiškinasi, kaip žmonės keičia Lietuvos gamtą ir kodėl svarbu ją tausoti.</p> | <p><i>Kraštovaizdis, upė ir jos dalys (vaga, aukštupys, vidurupis, žemupys, ištaka, žiotys, intakas), upės baseinas, ežeras, pelkė, krantas, skardis, nerija, saugoma teritorija, ledynmetis, aukštuma, žemuma, vidaus vandenys, rekreacija, nacionalinis parkas</i></p> |
| <p>6.1.6. Kaimas ir miestas 6.1.6.1. Nusako miesto ir kaimo skirtumus, lygina gyvenimo būdo mieste ir kaimiškoje aplinkoje ypatumus. Vertina kaimuose ir miestuose gyvenančių žmonių abipusę priklausomybę. Nagrinėja Lietuvoje vykstančią miestų plėtrą ir kaimiškų vietovių kaitą, įvardija miestų ir kaimiškų vietovių problemas, akcentuoja su transportu susijusius iššūkius ir galimus sprendimus. Susipažįsta su didelio miesto funkcinėmis dalimis ir jų ypatumais</p> | <p><i>Gyvenviečių tipai</i></p> |
| <p>6.1.7. Žmonių ūkinė veikla 6.1.7.1. Aiškinasi, kokios ūkio šakos sudaro žmonių ūkinę veiklą, susipažįsta su trimis pagrindinėmis ūkio šakomis: žemės ūkiu, pramone ir paslaugomis, pateikia pavyzdžių. Nagrinėja konkrečius pavyzdžius ir gilinasi, kas yra gyvulininkystė, žemdirbystė ir kokia yra šių veiklų produkcija, paaiškina vis plačiau naudojamų technologijų žemės ūkyje poreikį. Nagrinėja svarbiausius veiksnius, nuo kurių priklauso žemės ūkio plėtra. Apmąsto ir vertina savo valgymo įpročius. Aiškina, kuo skiriasi tradicinis ir ekologinis žemės ūkis. 6.1.7.2. Remiasi konkrečiais pasirinktais pavyzdžiais ir aiškinasi, kaip gamtos išteklių ir žaliavos virsta pramonės gaminiais. Nagrinėja ir vertina atliekų poveikį aplinkai, atliekų rūšiavimo svarbą ir antrinių žaliavų panaudojimo būtinybę. Apibūdina mažmeninės prekybos sektoriaus pokyčius, atsirandančius dėl pirkėjų elgsenos. Aiškinasi, kaip valstybės bendradarbiauja tarpusavyje prekiaudamos žemės ūkio ir pramonės produkcija.</p> | <p><i>Žemės ūkis, pramonė, paslaugos, gamtos išteklių, tarptautinė prekyba, eksportas, importas, žaliavos ir gamtos išteklių</i></p> |

6.2. Mokymo(si) turinys. 7 klasė

3 lentelė

| Mokymosi turinys | Esminės sąvokos |
|--|---|
| <p>6.2.1. Orientavimasis erdvėje 6.2.1.1. Nagrinėja ir vertina geografinių atradimų reikšmę pasaulio pažinimo raidai. Naudoja ir taiko skaitmeninius žemėlapius. Nustato objektų geografines koordinates ir pagal nurodytas geografines koordinates suranda objektus žemėlapiuose. Naudoja laiko juostų žemėlapi, skaičiuoja laiko skirtumus tarp skirtingų pasaulio vietų.</p> | <p><i>Geografinės informacijos sistemos (GIS), laiko juosta, vietinis laikas, juostinis laikas, pasaulinis laikas (Grinvičo laikas), datos keitimosi linija</i></p> |
| <p>6.2.2. Europos politinis žemėlapis ir gyventojai 6.2.2.1. Aiškinasi, kas yra europinė kultūra, nagrinėja jos pavyzdžius ir reikšmę Lietuvai ir kitoms valstybėms bei kiekvienam žmogui. Apibūdina Europos</p> | <p><i>Kultūra, religija, euro zona</i></p> |

| | |
|---|--|
| <p>geografinę padėtį, nusako Europos ribas, įvairiuose kontekstuose orientuojasi Europos politiniame žemėlapyje. Aiškinasi Europoje gyvenančių tautų ir kalbų paplitimą. Susipažįsta su gyventojų pasiskirstymu Europoje. Aiškinasi Europos Sąjungos reikšmę Lietuvai ir valstybėms narėms. Susipažįsta su Europos šalių teritorijomis už senojo žemyno ribų.</p> | |
| <p>6.2.3. Europos gamtos ypatumai 6.2.3.1. Susipažįsta ir tyrinėja Europos gamtinės aplinkos įvairovę ir ypatumus. Europos reljefo pavyzdžiu apibūdina lygumų, vidutinio aukščio ir aukštų kalnų kraštovaizdžius, pateikia šių reljefo formų bei skirtingų krantų tipų pavyzdžių. Aiškinasi veiksnius, suformavusius ir dabar veikiančius Europos gamtinės aplinkos kaitą – apledėjimas, vulkanizmas. 6.2.3.2. Nagrinėja klimato žemėlapius, lygina skirtingų vietovių klimatogramas ir aiškinasi veiksnius, lemiančius Europos teritorijoje skiriamų klimato juostų, klimato tipų bei geografinių zonų išsidėstymą ir ypatumus. Nagrinėja klimatą formuojančių veiksnių įtaką Lietuvos orams ir klimatui. Analizuoja sinoptinį žemėlapi. Bendrais bruožais apibūdina ciklono ir anticiklono skirtumus, šių oro masių įtaką Lietuvos orams. 6.2.3.3. Paaiškina vandenynų potvynių ir atoslūgių susidarymo priežastis, nurodo šio reiškinio poveikį žmonėms ir gamtinei aplinkai. Susipažįsta su Baltijos jūros baseino gamtos ypatumais, nagrinėja ir vertina šios jūros ūkinį naudojimą. 6.2.3.4. Mokosi atpažinti ir lyginti skirtingus Europos geografinių zonų kraštovaizdžius, ieško priežasties ir pasekmės ryšių skirtingose Europos regionų vietose. Nagrinėja pavojingų gamtos reiškinių poveikį žmonėms, vertina žmonių ūkinės veiklos neigiamą įtaką Europos gamtinei aplinkai.</p> | <p><i>Klimato juosta, geografinė zona, oro masė, ciklonas, anticiklonas, klimato tipas, potvynis, atoslūgis, vandenynų srovės, vertikalusis zoniškumas</i></p> |
| <p>6.2.4. Ūkinė veikla Europoje 6.2.4.1. Aiškinasi, nuo kokių veiksnių priklauso skirtingų ekonominių veiklų plėtra. Lygina valstybių socialinius bei ekonominius rodiklius, nurodo skirtumus ir panašumus, daro išvadas. Remiasi konkrečiais pavyzdžiais ir nagrinėja bei vertina gamtos bei ekonominių sąlygų tinkamumą žemės ūkiui Europoje plėtoti. Nagrinėja konkrečius pavyzdžius ir aiškinasi pramonės išdėstymo ir plėtojimo ypatumus Europoje. 6.2.4.2. Nagrinėja svarbiausius Europos susisiekimo kelius ir uostus, lygina jų tinklą skirtinguose regionuose, numato, kaip transportas galėtų keistis ateityje. Susipažįsta su Europos energijos ištekliais, jų geografiniu pasiskirstymu, vertina jų poveikį aplinkos ekologiškai situacijai ir būtinybę darniam naudojimui. 6.2.4.3. Remiasi konkrečiais pavyzdžiais ir nagrinėja turizmo sektoriaus plėtojamą Europoje bei prielaidas skirtingų turizmo rūšių plėtrai. Vertina teigiamą ir neigiamą turizmo poveikį žmonėms ir aplinkai.</p> | <p><i>Akvakultūra, drėkinamoji žemdirbystė, energetika, masinis turizmas</i></p> |
| <p>6.2.5. Gamtos jėgos ir jų padariniai 6.2.5.1. Gilinasi į vidinę Žemės sandarą, aiškinasi, kuo skiriasi žemyninė ir vandenyninė Žemės pluta. Analizuoja, kaip susidaro nuosėdinės, magminės ir metamorfinės uolienos, pateikia jų pavyzdžių. Nagrinėja žemynų dreifo teoriją, nagrinėja litosferos plokščių išsidėstymą, judėjimo kryptis, plokščių sandūrose vykstančius procesus ir jų padarinius. Aiškinasi, kodėl ir kur kyla žemės drebėjimai mūsų planetoje, kur vyksta vulkanizmas ir su juo susiję reiškiniai, kaip susidaro cunamio bangos, kur formuojasi raukšliniai kalnai. Nagrinėja konkrečius pavyzdžius ir nurodo vidinių jėgų pasireiškimo neigiamus ir teigiamus padarinius gyvenamosioms ir ūkinėms teritorijoms. 6.2.5.2. Susipažįsta su upės slėnio dalimis, tyrinėja, kaip upės formuoja kraštovaizdį. Analizuoja stichinių meteorologinių ir hidrologinių reiškinių pavyzdžius, apibūdina jų geografinio pasireiškimo teritorijas ir keliamas grėsmes. Nurodo būdus ir priemones prognozuoti gamtos katastrofas, apsaugoti nuo jų padarinių arba švelninti galimą poveikį.</p> | <p><i>Litosfera, litosferos plokštė, žemės pluta, ugnikalnis, vulkanizmas, uoliena, erozija, akumuliacija, žemės drebėjimas, cunamis, uraganas, tornadas</i></p> |
| <p>6.2.6. Išsivystymo skirtumai pasaulyje, globalizacija, darnusis vystymasis 6.2.6.1. Susipažįsta su svarbiausiais geografinėje naudojama statistiniais rodikliais (BVP 1 gyv., ŽSRI). Remiantis jais analizuoja, lygina bei vertina valstybes ir regionus. Nagrinėja ir vertina vaikų gyvenimo sąlygas skirtinguose</p> | <p><i>BVP, BVP 1 gyv., ŽSRI, ekonomiškai stiprios valstybės, ekonomiškai silpnos valstybės,</i></p> |

| | |
|--|---|
| <p>pasaulio regionuose, moterų vaidmens svarbą vystymuisi ir žmonių gerovei. Pasirinktų valstybių pavyzdžiu analizuoja ekonominius ir socialinius rodiklius, vertina šalių išsivystymo lygį. Aiškinasi mitybos skirtumus pasaulyje, nurodo skurdo, migracijų priežastis ir padarinius. Susipažįsta su būdais ir priemonėmis, kurios padeda mažinti gyvenimo lygio netolygumo priežastis ir atskirtį pasaulyje.</p> <p>6.2.6.2. Aiškinasi, kas yra globalizacija ir nurodo jos pavyzdžių iš artimiausios aplinkos. Kasdienio daikto gamybos arba teikiamos paslaugos pavyzdžiu aiškina globalizacijos procesą. Nagrinėja tarptautinės prekybos ypatumus, pateikia ir vertina nesąžiningos prekybos pavyzdžius. Nurodo ir vertina globalizacijos teigiamas ir neigiamas puses. Susipažįsta su pasirinktomis globalinėmis problemomis ir jų poveikiu aplinkai bei žmonėms, analizuoja galimus problemų sprendimo būdus. Aiškinasi, kas yra darnusis vystymasis ir kodėl jis toks svarbus šiuolaikiniame pasaulyje.</p> | <p><i>besivystančios valstybės, gyventojų migracija, pabėgėliai, globalizacija, darnusis vystymasis</i></p> |
|--|---|

6.3. Mokymo(si) turinys. 8 klasė

4 lentelė

| Mokymosi turinys | Esminės sąvokos |
|---|---|
| <p>6.3.1. Orientavimasis kartografinėje informacijoje</p> <p>6.3.1.1. -</p> | |
| <p>6.3.2. Pasaulio klimatas</p> <p>6.3.2.1. Nagrinėja Žemės judėjimą aplink Saulę ir aiškinasi priežastis, lemiančias netolygų šviesos ir šilumos pasiskirstymą Žemės rutulyje. Aiškinasi, kaip Žemės ašies posvyrio kampas ir su tuo susijusi Saulės spinduliuotė daro įtaką oro temperatūros ir atmosferos slėgio juostų pasiskirstymui Žemėje ir jų priklausomybę nuo geografinės platumos. Nagrinėja klimato žemėlapius, klimatogramas, aiškinasi klimatą lemiančių veiksnių įtaką klimato juostų, klimato tipų susidarymui. Aiškinasi oro judėjimą tarp atogrąžų ir pusiaujo, apibūdina su tuo susijusius reiškinius ir procesus. Mokosi ieškoti klimato, geografinio zoniškumo ir žmonių ūkinės veiklos priežasties ir pasekmės ryšių. Aiškinasi, kaip klimatas veikia žmonių gyvenimo būdą ir kaip žmonių ūkinė veikla prisideda prie klimato kaitos. Aiškinasi šiltnamio efekto susidarymą atmosferoje. Komentuoja klimato pokyčius ir jų poveikį skirtingose Žemės vietose.</p> | <p><i>Saulės spinduliuotė, atogrąža, poliarinis ratas, pasatai, musonai, šilumos juosta, klimato juosta</i></p> |
| <p>6.3.3. Geografinės zonos ir jų aplinkos ūkinis naudojimas</p> <p>6.3.3.1. Aiškinasi priežastis, lemiančias geografinių zonų susiformavimą ir išsidėstymą, einant nuo pusiaujo ašigalių link ir kylant į kalnus. Mokosi sieti geografines zonas su atitinkamomis klimato juostomis, susipažįsta su esminiais dirvožemio ypatumais. Ieško priežasties ir pasekmės ryšių tarp įvairių geografinės zonos komponentų. Lygina drėgnuosius atogrąžų miškus su Europos mišriaisiais miškais arčiau skaičiaus, rūšių įvairovės, maistingųjų medžiagų kiekio požiūriu. Apibūdina karštųjų dykumų susidarymą, paviršiaus ypatumus ir eolines reljefo formas. Skiria ir paaiškina savanų skirtumus. Pateikia skirtingų geografinių zonų būdingiausių augalų ir gyvūnų pavyzdžių bei paaiškina prisitaikymą prie skirtingų gamtos sąlygų. Aiškinasi sąveiką tarp žmonių gyvenimo būdo, jų ūkinės veiklos ir natūralios gamtinės aplinkos skirtingose geografinėse zonose, akcentuoja dėmesį į gamtos išteklių naudojimą.</p> <p>6.3.3.2. Apibūdina gamtos sąlygų poveikį ir tinkamumą žemės ūkiui atskirose geografinėse zonose. Aiškinasi, kaip žmonės naudoja išskirtinai nesvetingus gyvenimui kraštovaizdžius ir įvertina vandens svarbą žemės ūkiui. Pateikia ir analizuoja skirtingų žmogaus ūkinių veiklų pavyzdžius (plantacijų ūkis, natūrinis ūkis, prekinis ūkis) bei aiškina šių procesų poveikį gamtinei aplinkai bei pačiam žmogui. Nurodo netinkamo žemės naudojimo padarinius: atogrąžų miškų ploto mažėjimas, dykumėjimas, dirvožemio druskėjimas, erozija. Analizuoja žmogaus prisitaikymą prie gamtinių sąlygų ir įtaką gamtinių ir kultūrinių kraštovaizdžių kitimui, nurodo ir vertina priemones darniam teritorijų vystymui.</p> | <p><i>Dūlėjimas, vėjo erozija, oazė, artezinis šulinys, gruntinis vanduo, geografinė zona, dirvožemis, ledkalnis, daugiametis iššalas, efemerai, sukulentai, klajoklinė gyvulininkystė, natūrinis ūkis, dykumėjimas, lydiminė žemdirbystė</i></p> |
| <p>6.3.3. Valstybių ir regionų apžvalga</p> | |

| | |
|--|--|
| <p>6.3.3.1. Naudojasi teminiais žemėlapiais, kitais informacijos šaltiniais ir apibūdina JAV, Kinijos, Rusijos, Australijos bei Indijos gamtos ir socialinius ypatumus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • geografinę padėtį; • gamtinės aplinkos ir stichinių nelaimių grėsmės įtaką žmonių gyvenimui ir ekonomikai, aiškinasi prisitaikymo prie šių iššūkių būdus ir priemones; • gyventojų pasiskirstymą, vertina jo poveikį žmonėms ir ekonomikai. Nurodo pasirinktus socialinius ir kultūrinius ypatumus bei jų sklaidą pasaulyje; • ekologinius ypatumus ir gamtos potencialą bei jo panaudojimą žemės ūkyje ir žaliavų gavybai; • ekonominį potencialą, aiškinasi priklausomybę nuo žaliavų ir prekių importo bei eksporto. | |
|--|--|

6.4. Mokymo(si) turinys. 9 klasė

5 lentelė

| Mokymosi turinys | Esminės sąvokos |
|--|--|
| <p>6.4.1. Pasaulio politinis žemėlapis ir išsivystymo skirtumai</p> <p>6.4.1.1. Nagrinėja pasaulio politinį žemėlapi, grupuoja valstybes pagal geografinę padėtį, teritorijos plotą, teritorijos sudėtį, valdymo formą, vertina politinio statuso svarbą. Lygina ir vertina Lietuvos bei kitų šalių geografinę padėtį, daro išvadas.</p> <p>6.4.1.2. Analizuoja statistikos duomenis ir lygina bei vertina Lietuvą ir pasirinktas šalis pagal išsivystymo lygį atspindinčius įvairių sričių indikatorius, skirsto valstybes pagal jų išsivystymo lygį, kritiškai vertina taikomų kriterijų, sąvokų ir skirstymo problematiką. Nagrinėja ir kritiškai vertina priežastis, lėmusias skirtingą šalių socialinį ir ekonominį lygį.</p> <p>6.4.1.3. Nagrinėja maisto išteklių pasiskirstymą pasaulyje, aiškinasi skurdo, bado ir neprievalgio išplitimą ir jų priežastis. Nagrinėja būdus ir priemones, kuriomis tarptautinė bendruomenė įsipareigojo panaikinti skurdą ir skatinti darnaus vystymosi politiką.</p> <p>6.4.1.4. Nagrinėja Europos Sąjungos šalių ekonominės ir socialinės pažangos skirtumus, aiškinasi regioninės politikos priemones, kuriomis siekiama skatinti ekonomikos augimą, darbo vietų kūrimą ir gerinti gyvenimo kokybę, naudojantis strateginėmis investicijomis.</p> | <p><i>Monarchija, respublika, pasaulio laimės indeksas, lyčių lygybės indeksas, raštingumo lygis, badas, skurdo lygis, humanitarinė pagalba</i></p> |
| <p>6.4.2. Lietuvos ir pasaulio gyventojai</p> <p>6.4.2.1. Aiškinasi, kaip gyventojai pasiskirstę pasaulyje, kokią įtaką gyventojų pasiskirstymui turi gamtiniai, ekonominiai ir socialiniai veiksniai. Apskaičiuoja vidutinį gyventojų tankumą, lygina šalis ir jų regionus pagal šį rodiklį, nurodo perteklinio gyventojų skaičiaus ir ypač retai gyvenamų valstybių ir regionų pavyzdžių, daro išvadas. Nagrinėja ir vertina gyventojų pasiskirstymą Lietuvoje.</p> <p>6.4.2.2. Nagrinėja Lietuvos, atskirų regionų bei pasaulio gyventojų skaičiaus kaitos statistinius duomenis, aiškinasi tokią kaitą lėmusias priežastis. Nagrinėja gyventojų skaičiaus kaitos pasaulyje prognozes ir vertina jas planetos tvarumo bei gyventojų mitybos užtikrinimo aspektais.</p> <p>6.4.2.2. Nagrinėja Lietuvos ir atskirų šalių gyventojų sudėtį pagal amžių ir lytį, lygina šalių gyventojų amžiaus ir lyties piramides, randa skirtumus, aiškinasi jų priežastis. Gyventojų skaičiaus kaitą ir amžiaus piramides sieja su demografinės raidos modeliu.</p> <p>6.4.2.4. Nagrinėja demografinės politikos kryptis ir priemones, nurodo raštingumo, sveikatos apsaugos, moterų teisių svarbą stabdant gyventojų skaičiaus didėjimą.</p> | <p><i>Gyventojų tankis, demografinis sproginimas, populiacija, depopuliacija, demografinės raidos modelis, demografinė politika, vidutinė gyvenimo trukmė, gyventojų senėjimas</i></p> |
| <p>6.4.3. Urbanizacija ir migracija Lietuvoje ir pasaulyje</p> <p>6.4.3.1. Nagrinėja Lietuvoje ir pasaulyje vykstančius urbanizacijos procesus, pasitelkia konkrečius miestų pavyzdžius. Aiškinasi ir vertina stumiančiuosius ir traukiančiuosius veiksnius.</p> <p>6.4.3.2. Aiškinasi megamiestų susidarymą ir išsidėstymą pasaulyje, vertina šias miestiškas teritorijas ekologiniu, teritorijų plėtros ir kitais aspektais. Nagrinėja ir vertina miestų plėtrą išsivysčiusiose ir besivystančiose šalyse. Nagrinėja</p> | <p><i>Urbanizacija, aglomeracija, urbanizacijos lygis, megamiestas, miesto funkcinė zona, darnusis miestas, gentrifikacija,</i></p> |

| | |
|---|--|
| <p>konkrečius pavyzdžius ir skiria bei apibūdina pagrindines miesto funkcines zonas, aiškinasi, kaip jos kinta. Aiškinasi, kas yra darnioji miestų plėtra, nagrinėja šio proceso pavyzdžius Lietuvos ir pasaulio mastu.</p> <p>6.4.3.3. Aiškinasi gyventojų migracijos tipus, migracijų priežastis ir šių reiškinių teigiamą bei neigiamą įtaką valstybių socialiniam ir ekonominiam gyvenimui. Nagrinėja ir aiškina pabėgėlių judėjimo kryptis bei šio reiškinio keliamas problemas. Nagrinėja ir vertina migracijos procesus Lietuvoje.</p> | <p><i>metropolizacija, mobilumas, mechaninis gyventojų prieaugis, migracijos politika, pabėgėliai, protų nutekėjimas</i></p> |
| <p>6.4.4. Gamtos ištekliai ir darnus jų naudojimas</p> <p>6.4.4.1. Analizuoja įvairius informacijos šaltinius apie Lietuvos ir pasaulio gamtos išteklių įvairovę, jų svarbą ir ribotumą. Aiškinasi, kurie gamtos ištekliai yra atsinaujinantys ir neatsinaujinantys.</p> <p>6.4.4.2. Nagrinėja geriamojo vandens išteklių pasiskirstymą pasaulyje, vertina vandens vartojimo ypatumus ir galimybes gauti saugų ir prieinamą geriamąjį vandenį. Pasirinktinai aiškinasi plataus masto vandens panaudojimo projektų įtaką konfliktams, ekologinei būklei. Nagrinėja dirvožemio išteklių svarbą.</p> <p>Vertina iškastinio kuro išteklių pasiskirstymą pasaulyje, jų ribotumą ir plataus naudojimo poveikį ekologinei aplinkai. Pasitelkia Lietuvos ir pasaulio šalių gamtos išteklių naudojimo pavyzdžius.</p> <p>6.4.4.3. Nagrinėja Lietuvos ir Europos šalių apsirūpinimo energetiniais ištekliais problematiką. Nagrinėja ir vertina elektros energijos vartojimo skirtumus pasaulyje. Aiškinasi atsinaujinančių energijos išteklių svarbą ir naudojimo ypatumus.</p> <p>6.4.4.4. Remiantis Lietuvos ir pasaulio pavyzdžiais, aiškinasi taupaus ir tvaraus gamtos išteklių naudojimo būtinybę. Vertina vartojimo mažinimo, atliekų perdirbimo ir pakartotinio panaudojimo svarbą lokaliu ir globaliu lygiu. Susipažįsta su žiedinės ekonomikos samprata ir šios strategijos įgyvendinimo priemonėmis.</p> | <p><i>Atsinaujinantys ištekliai, neatsinaujinantys ištekliai, energijos ištekliai, žiedinė ekonomika</i></p> |
| <p>6.4.5. Pasaulinis vandenynas ir darnus jo naudojimas</p> <p>6.4.5.1. Nagrinėja pasaulinio vandenyno sudėtinės dalis, susipažįsta ir vertina šiuolaikinių tyrimų reikšmę. Aiškinasi dinaminių procesų pasauliniame vandenyne priežastis ir raišką. Nagrinėja vandenynų ir atmosferos sąryšingumą, vertina jūrų ir vandenynų gamtos išteklių reikšmę ir naudojimą bei su tuo susijusius geopolitinius ir ekologinius iššūkius.</p> <p>6.4.5.2. Nagrinėja klimato kaitos ir žmonių ūkinės veiklos poveikį jūrų ir pakrančių ekosistemoms, vandenynų biologinei įvairovei. Vertina darnaus vandenynų ir jų išteklių naudojimo būdus ir priemones.</p> | <p><i>Žvejyba, akvakultūra, El Ninjo</i></p> |

6.5. Mokymo(si) turinys. 10 klasė

6 lentelė

| Mokymosi turinys | Esminės sąvokos |
|---|---|
| <p>6.5.1. Ekonominiai procesai pasaulyje ir Lietuvoje</p> <p>6.5.5.1. Nagrinėja Lietuvos ir kitų šalių ekonomikos struktūrą (užimtumas sektoriuose, BVP dalis sektoriuose) bei jos raidą. Remiasi šiais duomenimis ir daro išvadas apie valstybių ekonominę galią, vertina Lietuvos padėtį bendroje pasaulio ekonomikos sistemoje. Aiškinasi rinkos ir planinės ekonomikos sistemas, nagrinėja jų pavyzdžius.</p> <p>6.5.5.2. Vertina, kaip žemės ūkio plėtrą Lietuvoje ir pasaulyje lemia gamtiniai ir ekonominiai veiksniai. Nagrinėja žemės naudojimo ir ūkininkavimo tipus bei iškylančias problemas. Nagrinėja ir vertina Europos Sąjungos žemės ūkio politikos priemones ir jų įtaką Lietuvos žemės ūkiui.</p> <p>6.5.5.3. Aiškinasi žemės ūkio neigiamą poveikį gamtinei aplinkai ir žmonėms. Nagrinėja ekologinės žemdirbystės ir technologinių naujovių svarbą žemės ūkio produktyvumui didinti, darnioms gamybos sistemoms užtikrinti.</p> <p>6.5.5.4. Aiškinasi pramonės išdėstymo veiksnius, sieja juos su konkrečiais pavyzdžiais Lietuvoje ir pasaulyje. Nagrinėja tarptautinių bendrovių geografinį veiklos pasiskirstymą, aiškina to tikslus ir priežastis. Nagrinėja pramoninės gamybos</p> | <p><i>Ekonomika, planinė ekonomika, pasaulio ūkis, konkurencija, neoficialusis darbo sektorius, ekologinis ūkininkavimas, Laisvoji ekonominė zona (LEZ), tarptautinė bendrovė</i></p> |

| | |
|---|---|
| <p>pokyčius technologijų kaitos, teritorijų naudojimo aspektais. Vertina aukštos pridėtinės vertės pramonės šakų reikšmę Lietuvos ir pasaulio ekonomikai. Remiasi konkrečiais pavyzdžiais ir aiškinasi neigiamą pramonės įtaką gamtinei aplinkai ir žmonėms.</p> | |
| <p>6.5.2. Globalizacijos procesai</p> <p>6.5.2.1. Skiria globalizacijos ypatumus visuomenėje, ekologijoje, ekonomikoje ir politikoje. Vertina globalizacijos proceso teikiamas galimybes tarptautinei prekybai, tarptautinių bendrovių kūrimuisi ir stiprėjimui, globaliųjų miestų formavimuisi. Nagrinėja ir kritiškai vertina globalizacijos procesus Lietuvos kontekste. Apibūdina globalizacijos ir skaitmenizacijos įtakoje veikiančią tarptautinį darbo pasidalijimą ir besikeičiantį gamybos pobūdį, pasitelkia kurios nors produkcijos gamybos grandinę ir tarptautinę bendrovę.</p> <p>6.5.2.2. Nagrinėja erdvines skaitmenizacijos teikiamas galimybes, vertina globalizacijos ir skaitmenizacijos procesų teigiamas ir neigiamas puses valstybėms, vietovėms, įmonėms, darbdaviams.</p> <p>6.5.2.3. Aiškinasi transporto plėtrą globalizuotame pasaulyje, išryškina teigiamas ir neigiamas šių procesų puses. Nagrinėja turizmo plėtrą pasaulyje, šio sektoriaus teikiamą naudą šalių ekonomikai bei pažeidžiamumą. Vertina darnaus turizmo vystymo reikšmę lokaliu ir globaliu lygiu.</p> | <p><i>Globalizacija, tarptautinė prekyba, tiesioginės užsienio investicijos</i></p> |
| <p>6.5.3. Klimato kaita ir klimato apsauga</p> <p>6.5.3.1. Lygina natūralią ir žmonių veiklos paspartintą klimato kaitą. Aiškinasi ir vertina klimato kaitos priežastis. Nagrinėja klimato kaitos padarinius pasaulyje ir Lietuvoje.</p> <p>6.5.3.2. Vertina galimus klimato kaitos scenarijus ir prisitaikymą prie esamų klimato kaitos iššūkių pasaulyje. Nurodo klimato kaitos švelninimo būdus ir priemones lokaliu ir globaliu lygmeniu, kritiškai vertina, kaip klimato kaitos priemonės realiai veikia nacionalinėje ir tarptautinėje politikoje.</p> | <p><i>Šiltnamio efektas</i></p> |

6.6. Praktikos ir tiriamieji darbai

7 lentelė

| Klasė | Praktikos darbai | Tiriamieji darbai* |
|--------|--|---|
| 6 | <ol style="list-style-type: none"> 1. Darbas su geografijos atlasu. 2. Atstumų matavimas (plane, žemėlapyje, gaublyje). 3. Geografijos rašytinio šaltinio analizė. 4. Geografijos vaizdinės iliustracijos (nuotraukos, piešinio) nagrinėjimas. 5. Vietovės plano sudarymas. 6. Klimatogramos sudarymas. 7. Kartoschemos sudarymas. | <ol style="list-style-type: none"> 1. Orų tyrimas naudojantis atliktais stebėjimo duomenimis. 2. Savo gyvenamosios vietos geografinis tyrimas. 3. Geografinis upelio tyrimas. 4. Maisto produktų kilmės tyrimas. |
| 7 – 8 | <ol style="list-style-type: none"> 1. Geografinių koordinatų nustatymas. 2. Darbas su Google Earth programa. 3. Palydovinės informacijos nagrinėjimas. 4. Klimatogramų analizė. 5. Reljefo profilio skaitymas ir sudarymas. 6. Orų žemėlapių nagrinėjimas ir vertinimas. 7. Ekskursijos skaitmeninėje aplinkoje planavimas, maršruto sudarymas. 8. Minčių žemėlapių sudarymas. 9. Grafinis geografinio proceso vaizdavimas. | <ol style="list-style-type: none"> 1. Europos šalių kultūros ženklai gyvenamojoje vietovėje. 2. Geografinės zonos tyrimas. 3. Pasirinktos valstybės kompleksinis geografinis tyrimas. 4. Laisvalaikio galimybių ir vietovės patrauklumo turizmui tyrimas. 5. Kraštovaizdžio tyrimas. |
| 9 – 10 | <ol style="list-style-type: none"> 1. Gyventojų amžiaus ir lyties piramidės nagrinėjimas. 2. Gyventojų prieaugio apskaičiavimas. | <ol style="list-style-type: none"> 1. Dirvožemio tyrimas. 2. Miesto, gyvenvietės pastatų paskirties kartografinis tyrimas. |

| | | |
|--|---|---|
| | 3. Gyventojų tankumo apskaičiavimas. 4. Kritinis geografijos informacijos šaltinio vertinimas. 5. Skaitmeninio teminio žemėlapių sudarymas. | 3. Transporto tinklo, ryšių, reiškinių vietovėje tyrimas. 4. Pramonės veiklų ir paslaugų vietovėje tyrimas. 5. Pramonės įmonės tyrimas. 6. Pasirinktos vietovės tyrimas GIS įrankiu. |
|--|---|---|

*privalomi du tyrimai kiekvienoje klasėje

6.7. Mokymo(si) turinys. 11-12 klasė

6.7.1. Mokymosi turinio sritis.

6.7.1.1. Mokymosi turinio tema. Tekstas

7. Pasiekimų vertinimas

7.1. Skyrelyje pateikiami mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų lygių požymiai. Jie turėtų padėti mokytojui stebėti, apibendrinti, fiksuoti individualius mokinių pasiekimus ir diferencijuoti užduotis. Pateikiami aprašyti 4 pasiekimų lygiai. Lygių požymiai – ne kiekybiniai, o kokybiniai, jais siekiama ne tik vertinti mokinių pasiekimus lygiais (vertinti balais), bet ir tikimasi, kad šie kriterijai padės mokytojams įvertinti kiekvieno mokinio gebėjimus ir planuoti, kaip juos ugdyti siekiant geresnių mokymo(si) rezultatų.

7.2. Bendrųjų programų pasiekimuose nurodyta, kaip kinta to paties gebėjimo kokybė pereinant iš vieno koncentro į kitą. Kiekvienas mokytojas, atsižvelgdamas į pasirinktus ugdymo turinio aspektus, numatytus trumpalaikiame plane, kelia mokymo(si) uždavinius kurie atitinka mokinių interesus, poreikius bei jų gebėjimų lygį. Mokytojas vadovaudamasis programose numatytais pasiekimų lygių požymiais stebi ir fiksuoja individualius mokinių pasiekimus. Tinkamas vertinimas padeda skatinti mokinių motyvaciją, gebėjimą savarankiškai mokytis ir įsivertinti savo rezultatus

7.3. Mokinių pasiekimai vertinami pagal Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrąją programą (2022), Socialinio ugdymo standartizuotos programos 8 klasei (2015) ir Mokinių kompetencijos vertinimo Socialinių mokslų programos projektu (2020), kuriais remdamiesi mokytojai kuria individualias vertinimo metodikas, rengia užduočių vertinimo kriterijus. Vertinimo kriterijai ir būdai turi atitikti mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarką ir atspindėti pasiekimų lygį.

7.4. Būdai ir formos kuriais galima vertinti mokinių pasiekimus: kontroliniai darbai; individualūs atsiskaitymai; apšankai; projektiniai darbai; darbai atliekami poromis ir / ar grupėmis; praktiniai darbai, tiriamieji darbai.

7.5. Geografijos pasiekimų lygių požymiai. Mokinių gebėjimai vertinami 4 pasiekimų lygiais:

7.5.1. Slenkstinis lygis. Mokiniai turi esminių dalykinių gebėjimų, garantuojančių minimalų socialinį raštingumą, leidžiančių orientuotis geografijos informacijoje, laiduojančių minimalias tolimesnio mokymosi galimybes. Jie turi nuovoką apie svarbiausias geografijos dalyko atitinkamoje amžiaus grupėje sąvokas, reiškinius, procesus, atsako į klausimus, atskleidžiančius elementarųjį priežasties - pasekmės ryšių supratimą. Tik pavieniais atvejais demonstruoja mokslinio pažinimo principų bei mokslo etikos išmanymą. Taikydami žinias (sąvokas, principus, idėjas) jie kartais gali neatsižvelgti į erdvės ir laiko matmenis, daryti nemažai klaidų taikomojo pobūdžio užduotyse, probleminių situacijų sprendime.

7.5.2. Patenkinamas lygis. Mokinių pasiekimai iš dalies atitinka dalyko mokymo programose aprašytus pagrindinius reikalavimus. Jie geba atlikti gerai žinomus standartinius veiksmus, užduotis, paaiškinti geografijos ryšius – operuoja pačiomis svarbiausiomis geografijos dalyko atitinkamoje amžiaus grupėje sąvokomis, geba paaiškinti reiškinius, procesus, atsako į klausimus, atskleidžiančius priežasties - pasekmės ryšių supratimą, tačiau trūksta detalesnio paaiškinimo. Fragmentiškai demonstruoja mokslinio pažinimo ir mokslo etikos principų išmanymą. Kritinis ir kūrybinis mąstymas taikomas fragmentiškai, atskirose situacijose. Taikydami žinias (sąvokas, principus, idėjas) atsižvelgia į erdvės ir laiko matmenis, turi elementarius empatinius įgūdžius. Jie daro klaidų taikomojo pobūdžio užduotyse, probleminių situacijų sprendime.

7.5.3. Pagrindinis lygis. Mokinių pasiekimai atitinka dalyko mokymo programose aprašytus pagrindinius reikalavimus. Jie geba atlikti standartinius veiksmus, užduotis, paaiškinti geografijos ryšius – gerai operuoja svarbiausiomis geografijos dalyko atitinkamoje amžiaus grupėje sąvokomis, geba paaiškinti reiškinius, procesus, atsako į klausimus, atskleidžiančius priežasties - pasekmės ryšių supratimą. Taikydami žinias (sąvokas, principus, idėjas) atsižvelgia į erdvės ir laiko matmenis, turi elementarius empatinius įgūdžius. Taiko mokslinio pažinimo bei mokslinės etikos elementus. Demonstruoja kūrybiškumą, pateikia keletą skirtingų galimų požiūrių įvairiais klausimais; geba kritiškai vertinti pateiktą informaciją. Jie gali daryti klaidų taikomojo pobūdžio užduotyse, probleminių situacijų sprendime.

7.5.4. Aukštesnysis lygis. Mokiniai turi specifinių gebėjimų ir padidintą mokymosi motyvaciją. Geba dirbti su nestandartine medžiaga, savarankiškai ieškoti atsakymų į iškeltus klausimus. Jie puikiai operuoja svarbiausiomis geografijos dalyko atitinkamoje amžiaus grupėje sąvokomis, geba jas paaiškinti savais žodžiais, apibūdina reiškinius, procesus, atsako į klausimus, atskleidžiančius priežasties - pasekmės ryšių supratimą. Mokiniai savarankiškai randa informaciją šaltiniuose, žemėlapiuose, daro iš visumos apibendrinančias išvadas, taikydami žinias (sąvokas, principus, idėjas) atsižvelgia į erdvės ir laiko matmenis. Laikosi kitų mokomųjų dalykų pagrindinių mokslinių principų, mokslinės etikos nuostatų. Geba kūrybiškai vertinti situacijas ir pateikia nestandartinius sprendimus. Kritiškai vertina ir interpretuoja įvairius mokslo teiginius. Jie nedaro klaidų taikomojo pobūdžio užduotyse, probleminių situacijų sprendime, turi gerus empatinius įgūdžius, geba juos taikyti savarankiškai.

7.6. Pasiekimų vertinimas viduriniame ugdyme

Tekstas

8. Pasiekimų lygių požymiai

8.1. 6 klasė

8 lentelė

| I pasiekimų lygis | II pasiekimų lygis | III pasiekimų lygis | IV pasiekimų lygis |
|--|---|---|--|
| A. Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje | | | |
| A 1.1. Padedamas pasirenka labai dažnai pamokoje naudojamas priemonės orientavimuisi gerai pažįstamoje aplinkoje. Padedamas elementariai nurodo erdvinis ryšius tarp objektų. | A 1.2. Pasirenka dažnai pamokoje naudojamas priemonės, įskaitant elementarius ir skaitmeninius kartografinius šaltinius, orientavimuisi pažįstamoje aplinkoje ir vietovėje. Elementariai paaiškina erdvinis ryšius tarp objektų, bando taikyti pagrindines topografinės orientacijos žinias regiono ir globalioje geografinės erdvės. | A 1.3. Pasirenka ir derina žinomas priemonės, įskaitant elementarius ir skaitmeninius kartografinius šaltinius, orientavimuisi pažįstamoje aplinkoje ir vietovėje. Paaiškina erdvinis ryšius tarp objektų, taiko pagrindines topografinės orientacijos žinias regiono ir globalioje geografinės erdvės. | A 1.4. Pasirenka ir derina įvairias priemonės, įskaitant elementarius ir skaitmeninius kartografinius šaltinius, orientavimuisi pažįstamoje aplinkoje ir vietovėje. Puikiai paaiškina erdvinis ryšius tarp objektų, taiko pagrindines topografinės orientacijos žinias regiono ir globalioje geografinės erdvės. |
| A 2.1. Padedamas orientuojasi pasaulio gamtiniame žemėlapyje ir / arba gaublyje, ne visada tiksliai vartoja kartografinį žodyną. Savais žodžiais, tačiau ne visai tiksliai apibūdina kartografiniuose šaltiniuose esančią gamtinių ir visuomeninių objektų bei reiškinų informaciją. | A 2.3. Orientuojasi pasaulio gamtiniame žemėlapyje ir / arba gaublyje, ne visada tiksliai vartoja kartografinį žodyną. Savais žodžiais, elementariai, apibūdina kartografiniuose šaltiniuose esančią gamtinių ir visuomeninių objektų bei reiškinų informaciją. | A 2.3. Orientuojasi įprastuose mastelio bei tematikos žemėlapiuose ir gaublyje, atskiria ir dažniausiai tinkamai vartoja kartografinį žodyną. Savais žodžiais nusako kartografiniuose šaltiniuose esančią gamtinių ir visuomeninių objektų bei reiškinų informaciją. | A 2.4. Orientotis įvairaus mastelio bei tematikos žemėlapiuose ir gaublyje, puikiai vartoja kartografinį žodyną, nusako kartografiniuose šaltiniuose esančią gamtinių ir visuomeninių objektų bei reiškinų informaciją. |
| A 3.1. Padedamas pasaulio gamtiniame žemėlapyje ir / arba gaublyje, keliais bruožais apibūdina gerai žinomo objekto geografinę padėtį. | A 3.2. Pasaulio gamtiniame ir politiniame žemėlapiuose ir / arba gaublyje remiantis geografinio tinklo elementais, keliais bruožais apibūdina geografinių objektų padėtį, padedant mokytojui, bando nustatyti geografines koordinatas. | A 3.3. Įprastuose mastelio žemėlapiuose ir gaublyje remiantis geografinio tinklo elementais apibūdina geografinių objektų padėtį, padedant mokytojui, nustatyto geografines koordinatas. | A 3.4. Įvairaus mastelio žemėlapiuose ir gaublyje remiantis geografinio tinklo elementais puikiai apibūdina geografinių objektų padėtį, nustatyto geografines koordinatas. |
| B. Gamtinės ir visuomeninės geografijos sistemų pažinimas | | | |
| B 1.1. Padedant įvardina Lietuvoje bei pasaulyje vykstančius kelis esminius gamtinius reiškinius ir procesus. | B 1.2. Įvardina Lietuvoje bei pasaulyje vykstančius kelis esminius gamtinius reiškinius ir procesus. | B 1.3. Įvardina ir apibūdina Lietuvoje bei pasaulyje vykstančius svarbiausius gamtinius reiškinius ir procesus, | B 1.4. Įvardina ir apibūdina Lietuvoje bei pasaulyje vykstančius svarbiausius gamtinius reiškinius ir procesus, nurodo jų priežastis ir padarinius. |

| | | | |
|---|---|--|--|
| Padedant įvardina gamtos reiškinių poveikį žmonėms ir jų gyvenimo būdai. | Įvardina gamtos reiškinių poveikį žmonėms ir jų gyvenimo būdai. | skatinant nurodo jų priežastis ir padarinius. Apibūdina gamtos reiškinių poveikį žmonėms ir jų gyvenimo būdai. | Apibūdina gamtos reiškinių poveikį žmonėms ir jų gyvenimo būdai. |
| B 2.1. Padedant skiria ir apibūdina pagrindinius visuomenės skiriamuosius bruožus, ūkinės veiklos ypatumus. | B 2.2. Skiria pagrindinius visuomenės skiriamuosius bruožus, ūkinės veiklos ypatumus. | B 2.3. Skiria ir apibūdina pagrindinius visuomenės skiriamuosius bruožus, ūkinės veiklos ypatumus. | B 2.4. Skiria ir apibūdina pagrindinius visuomenės skiriamuosius bruožus, ūkinės veiklos ypatumus. |
| B 3.1. Padedant skiria natūralius ir žmogaus paveiktus kraštovaizdžius. Padedant fragmentiškai apibūdina gamtos reiškinių poveikį žmonėms ir jų gyvenimo būdai bei žmonių ūkinės veiklos įtaką kraštovaizdžiui ir gamtai, nurodo viena ar dvi gamtos apsaugos priemonės, tačiau ne pačias geriausias. | B 3.2. Padedant skiria natūralius ir žmogaus paveiktus kraštovaizdžius. Padedant apibūdina gamtos reiškinių poveikį žmonėms ir jų gyvenimo būdai bei žmonių ūkinės veiklos įtaką kraštovaizdžiui ir gamtai, nurodo viena ar dvi gamtos apsaugos priemonės, tačiau ne pačias geriausias. | B 3.3. Skiria natūralius ir žmogaus paveiktus kraštovaizdžius. Skatinant gerai apibūdina gamtos reiškinių poveikį žmonėms ir jų gyvenimo būdai bei žmonių ūkinės veiklos įtaką kraštovaizdžiui ir gamtai, nurodo viena ar dvi gamtos apsaugos priemonės. | B 3.4. Skiria natūralius ir žmogaus paveiktus kraštovaizdžius. Puikiai apibūdina gamtos reiškinių poveikį žmonėms ir jų gyvenimo būdai bei žmonių ūkinės veiklos įtaką kraštovaizdžiui ir gamtai, nurodo kelias tinkamiausias gamtos apsaugos priemonės. |
| C. Pasaulio geografinis pažinimas | | | |
| C 1.1. Įvardija kai kuriuos Lietuvos gamtinius ir visuomeninius bruožus. Priskiria kai kuriuos pasaulio ypatingų vietovių bruožus. | C 1.2. Skiria ir kai kuriuos apibūdina Lietuvos gamtinius ir visuomeninius bruožus. Priskiria svarbiausius pasaulio ypatingų vietovių bruožus. | C 1.3. Apibūdina daugelį gamtinius ir visuomeninius Lietuvos bruožų. Vertina pasaulio ypatingų vietovių esminius gamtinius ir visuomeninius bruožus. | C 1.4. Apibūdina įvairius gamtinius ir visuomeninius Lietuvos bruožus. Vertina pasaulio ypatingų vietovių gamtinius ir visuomeninius bruožus. |
| C 2.1. Įvardina kelis Lietuvos gamtinės ir visuomeninės aplinkos kaitos pavyzdžius susijusių su technologijų bei globalizacijos poveikiu. | C 2.2. Įvardinti Lietuvos gamtinės ir visuomeninės aplinkos kaitą susijusių su technologijų bei globalizacijos poveikiu. | C 2.3. Sieti Lietuvos gamtinės ir visuomeninės aplinkos kaitą su technologijų ir globalizacijos teikiamomis galimybėmis. | C 2.4. Įvairiais kontekstais sieti bei paaiškinti Lietuvos gamtinės ir visuomeninės aplinkos kaitą su technologijų ir globalizacijos teikiamomis galimybėmis. |
| C 3.1. Lyginti Lietuvos ir pasaulio šalis bei regionus pagal konkretų nurodytą gamtinį ar visuomeninį požymį, pagal tai nustatyti bent po vieną Žemės masto ir vietinio lygmens geografinės ypatybės. | C 3.2. Skirti ir lyginti Lietuvos ir pasaulio šalis bei regionus pagal kelis gamtinius ar visuomeninius požymius, pagal tai nustatyti bent po vieną Žemės masto ir vietinio lygmens geografinių sąlygų skirtumą. | C 3.3. Skirti ir lyginti Lietuvos ir pasaulio šalis bei regionus pagal pateiktus gamtinius ir visuomeninius požymius, pagal tai nustatyti Žemės masto ir vietinio lygmens geografinių sąlygų skirtumus. | C 3.4. Lyginti Lietuvos ir pasaulio šalis bei regionus pagal pateiktus gamtinius ir visuomeninius požymius, nustatyti tarpusavio ryšius, pagal tai identifikuoja Žemės masto ir vietinio lygmens geografinių sąlygų skirtumus. |
| D. Geografinių tyrimų gebėjimai | | | |
| D 1.1. Bando skirti geografinius klausimus nuo ne geografinių. | D 1.2. Bando skirti geografinius klausimus nuo ne geografinių. Padedamas kelia nesudėtingus geografinius klausimus. | D 1.3. Skiria geografinius klausimus nuo ne geografinių. Skatinamas kelia nesudėtingus geografinius klausimus. | D 1.4. Puikiai skiria geografinius klausimus nuo ne geografinių. Savarankiškai kelia nesudėtingus geografinius klausimus. |

| | | | |
|--|---|--|--|
| <p>D 2.1. Padedamas bando skirti pirminius nuo antrinių šaltinių. Renka, informaciją iš šaltinių, tačiau ne visada ją naudoja.</p> <p>Pasitardamas su mokytoju siūlo paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka tinkamas priemones ir planuoja nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos gamtinius ypatumus.</p> | <p>D 2.2. Skatinamas skiria pirminius ir antrinius šaltinius. Renka, tačiau ne visada naudoja informaciją iš pirminių ir antrinių šaltinių.</p> <p>Pagal pateiktą pavyzdį planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos gamtinius ir visuomeninius ypatumus, menkai naudoja šaltinius.</p> | <p>D 2.3. Skiria pirminius ir antrinius šaltinius. Renka, tačiau ne visada naudoja informaciją iš pirminių ir antrinių šaltinių.</p> <p>Patiriamas planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos gamtinius ir visuomeninius ypatumus naudojantis pirminiais ir antriniais šaltiniais.</p> | <p>D 2.4. Puikiai skiria pirminius ir antrinius šaltinius. Renka ir naudoja informaciją iš pirminių ir antrinių šaltinių.</p> <p>Savarankiškai planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos gamtinius ir visuomeninius ypatumus naudojantis pirminiais ir antriniais šaltiniais.</p> |
| <p>D 3.1. Padedamas bando sudaryti grafikus ir / arba lenteles ir / arba diagramas geografinėi informacijai pavaizduoti. Padedamas pavaizduoja geografinę informaciją nesudėtingame žemėlapyje ir / arba kartoschemoje.</p> | <p>D 3.2. Padedamas sudaro grafikus, lenteles ir diagramas geografinėi informacijai pavaizduoti.</p> <p>Skatinamas pavaizduoja geografinę informaciją nesudėtingame žemėlapyje ar kartoschemoje.</p> | <p>D 3.3. Skatinamas sudaro grafikus, lenteles ir diagramas geografinėi informacijai pavaizduoti.</p> <p>Pavaizduoja geografinę informaciją nesudėtingame žemėlapyje ar kartoschemoje.</p> | <p>D 3.4. Savarankiškai sudaro grafikus, lenteles ir diagramas geografinėi informacijai pavaizduoti.</p> <p>Puikiai pavaizduoja geografinę informaciją nesudėtingame žemėlapyje ar kartoschemoje.</p> |
| <p>D 4.1. Padedamas analizuoja elementarią geografinę informaciją, akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose, siekiant nustatyti pagrindinius aprašytus ir pavaizduotus daiktų, reiškinių ryšius; randa dėsningumą ar sąsajų, bet negali išskirti pagrindinio dėsningumo ar sąsajos. Padedamas naudoja elementarius matematinius skaičiavimus geografinėi informacijai analizuoti, tačiau dėl sprendime pasitaikančių klaidų, gauti rezultatai ar daromos išvados dažniausiai yra klaidingos, nedera su konkrečiais nagrinėjtais atvejais, nepagrįstos loginiais samprotavimais.</p> | <p>D 4.2. Padedamas analizuoja nesudėtingą geografinę informaciją, pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose, siekiant nustatyti pagrindinius aprašytus ir pavaizduotus daiktų, reiškinių ryšius ir sąsajas, atkreipia dėmesį į keletą svarbių pagrindinio dėsningumo ar sąsajų, bet neatsižvelgia į kai kuriuos aspektus.</p> <p>Padedamas naudoja elementarius matematinius skaičiavimus geografinėi informacijai analizuoti. Taiko ugdymo turinyje apibrėžtas standartines procedūras tik sprendžiamas elementarius arba supaprastintus uždavinius įprastame kontekste.</p> | <p>D 4.3. Skatinamas analizuoja nesudėtingą geografinę informaciją, pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose, garso ir kitose skaitmeninėse laikmenose, siekiant nustatyti pagrindinius aprašytus ir pavaizduotus daiktų, reiškinių ryšius, sąsajas ir pokyčius.</p> <p>Naudoja elementarius matematinius skaičiavimus geografinėi informacijai analizuoti. Gerai taiko daugumą matematinių veiksmų, nedaro esminių klaidų</p> | <p>D 4.4. Savarankiškai analizuoja nesudėtingą geografinę informaciją, pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose, garso ir kitose skaitmeninėse laikmenose, siekiant nustatyti pagrindinius ir detalesnius aprašytus ir pavaizduotus daiktų, reiškinių ryšius, sąsajas ir pokyčius.</p> <p>Naudoja elementarius matematinius skaičiavimus geografinėi informacijai analizuoti, be žymesnių klaidų atlieka esmines procedūras.</p> |
| <p>D 5.1. Padedamas pristato geografinę informaciją žodžiu ir / arba raštu, pasitelkiant žemėlapius ir / arba kita grafine medžiaga.</p> | <p>D 5.2. Skatinimams pristato geografinę informaciją žodžiu ir / arba raštu, pasitelkiant žemėlapius ir / arba kita grafine medžiaga.</p> | <p>D 5.3. Savarankiškai pristato geografinę informaciją žodžiu ir raštu, pasitelkiant žemėlapius ir kita grafine medžiaga.</p> | <p>D 5.4. Puikiai pristato geografinę informaciją žodžiu ir raštu, pasitelkiant žemėlapius ir kita grafine medžiaga.</p> |

| | | | |
|--|---|---|---|
| Padedamas palygina gautus tyrimų rezultatus, bando daryti išvadas, tačiau trūksta joms pagrindžiančių argumentų. Nurodo, kokie rezultatai rodo, kad yra atsakyta į probleminį klausimą, Aptardamas atliktą tyrimą, nurodo, kas pavyko ar nepavyko, ką būtų galima daryti kitaip. | Remiantis tyrimų rezultatais daro paprastas apibendrinamąsias išvadas, tačiau joms trūksta pagrindžiančių argumentų. Nurodo, kokie rezultatai rodo, kad yra atsakyta į probleminį klausimą arba dalinasi idėjomis, kodėl neatsakyta. Vertina atliktą tiriamąją veiklą ir siūlo jos tobulinimo būdų. | Remiantis tyrimų rezultatais daro paprastas apibendrinamąsias išvadas. Nurodo, kokie rezultatai rodo, kad yra atsakyta į probleminį klausimą arba dalinasi idėjomis, kodėl neatsakyta. Vertina atliktą tiriamąją veiklą ir siūlo jos tobulinimo būdų. | Remiantis tyrimų rezultatais daro paprastas apibendrinamąsias išvadas. Paaiškina, kokie rezultatai rodo, kad yra atsakyta į probleminį klausimą. Vertina atliktą tiriamąją veiklą ir siūlo jos tobulinimo būdų. |
|--|---|---|---|

8.2. 7-8 klasės

9 lentelė

| I pasiekimų lygis | II pasiekimų lygis | III pasiekimų lygis | IV pasiekimų lygis |
|---|--|---|--|
| A. Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje | | | |
| A 1.1. Padedamas pasirenka priemones kuriomis gali orientuotis gerai žinomoje aplinkoje ir vietovėje. Remdamasis gerai žinomu kontekstu, skaičiuoja laiko skirtumus pagal laiko juostas. | A 1.2. Pasirenka priemones kuriomis gali orientuotis įprastoje aplinkoje ir vietovėje. Remdamasis nesudėtingu kontekstu skaičiuoja laiko skirtumus pagal laiko juostas. | A 1.3. Pasirenka kompleksines priemones, įskaitant GPS bei kartografinius šaltinius, savarankiškam orientavimuisi įprastoje aplinkoje ir vietovėje. Remdamasis sudėtingesniu, nauju kontekstu skaičiuoja laiko skirtumus pagal laiko juostas. | A 1.4. Pasirenka, derina ir taiko kompleksines priemones, įskaitant GPS bei kartografinius šaltinius, savarankiškam orientavimuisi įprastoje aplinkoje ir vietovėje. Remdamasis nežinomu kontekstu nustato laiko juostų / zonų santykį su pasauliniu koordinuotuoju laiku. |
| A 2.1. Padedamas analizuoja gerai žinomuose kartografiniuose šaltiniuose gerai žinomais simboliais išreikštą gamtinių ir visuomeninių objektų ir reiškinių informaciją. Padedamas iš dalies apibendrina šaltiniuose pateiktą informaciją. | A 2.2. Analizuoja žinomuose kartografiniuose šaltiniuose simboliais išreikštą gamtinių ir visuomeninių objektų ir reiškinių informaciją. Iš dalies apibendrina šaltiniuose pateiktą informaciją. | A 2.3. Analizuoja ir lygina įprastuose kartografiniuose šaltiniuose simboliais išreikštą gamtinių ir visuomeninių objektų ir reiškinių informaciją. Apibendrina šaltiniuose pateiktą informaciją. | A 2.4. Analizuoja ir lygina sudėtinguose kartografiniuose šaltiniuose simboliais išreikštą gamtinių ir visuomeninių objektų ir reiškinių informaciją. Išsamiai apibendrina ir susieja šaltiniuose pateiktą informaciją. |
| A 3.1. Nustato gamtinių bei visuomeninių objektų geografinę padėtį įprastame geografiniame kontekste. | A 3.2. Nustato ir palygina kelių gamtinių ir (ar) visuomeninių objektų geografinę padėtį bei nurodo jų geografinės padėties panašumus ir skirtumus įprastame ar nesudėtingame geografiniame kontekste. | A 3.3. Palygina ir vertina gamtinių ir (ar) visuomeninių objektų geografinę padėtį nesudėtingame ar neįprastame geografiniame kontekste. | A 3.4. Įvairaus mastelio žemėlapiuose, remiantis geografinio tinklo elementais bei skaitmenine kartografinė informacija nustato geografinių objektų padėtį, palygina įvairių objektų padėties ypatumus, nurodo elementarius kelis jų skirtumus. |
| B. Gamtinės ir visuomeninės geografijos sistemų pažinimas | | | |

| | | | |
|---|--|--|--|
| B 1.1. Padedant įvardina ir bendriausiais bruožais apibūdina Europoje ir/arba pasaulyje vykstančius esminius gamtinius reiškinius ir procesus, bando parodyti jų pasireiškimo teritorijas. | B 1.2. Įvardina ir bendriausiais bruožais apibūdina Europoje ir pasaulyje vykstančius esminius gamtinius reiškinius ir procesus, bando parodyti jų pasireiškimo teritorijas, įvardina jų poveikį aplinkai. | B 1.3. Įvardina, bendriausiai apibūdina ir paaiškina Europoje ir pasaulyje vykstančius svarbiausius gamtinius reiškinius ir procesus, parodo jų pasireiškimo teritorijas, apibūdina jų poveikį aplinkai. | B 1.4. Įvardina, puikiai apibūdina ir paaiškina Europoje ir pasaulyje vykstančius įvairius gamtinius reiškinius ir procesus, parodo jų pasireiškimo teritorijas, apibūdina jų poveikį aplinkai. |
| B 2.1. Padedant įvardina ir bendriausiai apibūdina Europoje ir/arba pasaulyje vykstančius pačius svarbiausius gyventojų, ekonomikos procesus ir reiškinius, bando parodyti jų teritorinį pasiskirstymą. Padedant lygina valstybių socialinius bei ekonominius rodiklius, nurodo esminį skirtumą ir/arba panašumą. | B 2.2. Įvardina ir bendriausiai apibūdina Europoje ir pasaulyje vykstančius pačius svarbiausius gyventojų, ekonomikos procesus ir reiškinius, jų priežastis, padarinius ir bando parodyti jų teritorinį pasiskirstymą. Lygina valstybių socialinius bei ekonominius rodiklius, nurodo skirtumus ir panašumus, daro išvadas, tačiau jos ne visada būna pagrįstos. | B 2.3. Įvardina, bendriausiai apibūdina ir paaiškina Europoje ir pasaulyje vykstančius pačius svarbiausius gyventojų, ekonomikos procesus ir reiškinius, jų priežastis, padarinius ir teritorinį pasiskirstymą. Lygina valstybių socialinius bei ekonominius rodiklius, nurodo skirtumus ir panašumus, daro išvadas. | B 2.4. Įvardina, puikiai apibūdina ir paaiškina Europoje ir pasaulyje vykstančius esminius gyventojų, ekonomikos procesus ir reiškinius, jų priežastis, padarinius ir teritorinį pasiskirstymą. Lygina valstybių socialinius bei ekonominius rodiklius, nurodo skirtumus ir panašumus, daro argumentuotas išvadas. |
| B 3.1. Padedant įvardina ir bendriausiai apibūdina gamtinės ir visuomeninės aplinkos veiksnių ryšius. Padedant įvardina žmogaus ir gamtos tarpusavio sąveikos poveikį aplinkai. | B 3.2. Įvardina ir bendriausiai apibūdina gamtinės ir visuomeninės aplinkos veiksnių ryšius, bando rasti jų regioninius skirtumus. Įvardina žmogaus ir gamtos tarpusavio sąveikos poveikį aplinkai įvairiose geografinėse erdvėse. | B 3.3. Įvardina, bendriausiai apibūdina ir paaiškina gamtinės ir visuomeninės aplinkos veiksnių ryšius, randa jų regioninius skirtumus ir paaiškina priežastis. Vertina žmogaus ir gamtos tarpusavio sąveikos poveikį aplinkai įvairiose geografinėse erdvėse, tačiau pasitaiko keletas netikslumų. | B 3.4. Įvardina, puikiai apibūdina ir paaiškina gamtinės ir visuomeninės aplinkos veiksnių ryšius, randa jų regioninius skirtumus ir paaiškina priežastis. Vertina žmogaus ir gamtos tarpusavio sąveikos poveikį aplinkai įvairiose geografinėse erdvėse. |
| C. Pasaulio geografinis pažinimas | | | |
| C 1.1. Išskiria didžiausius pasaulio geografinius regionus ir patiekti kelis jų požymius. Pagal nurodytus požymius, apibūdina Europą, jos regionus, jiems priklausančias valstybes, nusako bent po vieną panašumą ar skirtumą. | C 1.2. Išskiria ir keliais požymiais apibūdina didžiausius pasaulio geografinius regionus. Pagal nurodytus požymius, apibūdina Europą, jos regionus, jiems priklausančias valstybes, nusako panašumus, skirtumus. | C 1.3. Išskiria ir apibūdina didžiausius geografinius regionus pagal nurodytus požymius. Pagal nurodytus požymius, analizuoja Europą, jos regionus, jiems priklausančias valstybes, nusako panašumus, skirtumus, jų priežastis. | C 1.4. Išskiria ir apibūdina pasaulio geografinius regionus pagal nurodytus požymius. Analizuoti Europą, jos regionus, jiems priklausančias valstybes, nusako panašumus, skirtumus, jų priežastis. |
| C 2.1. Įvardija pavyzdžius, kaip verslų ir technologijų pagalba žmonės keičia pasaulio vietas ir regionus. | C 2.2. Paaiškina, kaip verslų ir technologijų pagalba žmonės keičia pasaulio vietas ir regionus. | C 2.3. Lygina ir paaiškina, kaip verslų ir technologijų pagalba žmonės keičia pasaulio vietas ir regionus. | C 2.4. Analizuoja, lygina ir paaiškina, kaip verslų ir technologijų pagalba |

| | | | |
|--|--|---|---|
| | | | Žmonės keičia pasaulio vietas ir regionus. |
| C 3.1. Pagal pateiktus požymius lygina gamtinius ir visuomeninius teritorijos, valstybės, regiono ypatumus. Pagal pateiktą vaizdą apibūdina vietas, erdvės, tvarios aplinkos komponentų tarpusavio ryšius. | C 3.2. Pagal pateiktus požymius lygina gamtinius ir visuomeninius teritorijos, valstybės, regiono ypatumus, rasti po vieną panašumą ir skirtumą. Apibūdina vietas, erdvės, tvarios aplinkos komponentų tarpusavio ryšius. | C 3.3. Lygina gamtinius ir visuomeninius teritorijos, valstybės, regiono ypatumus, randa panašumus ir skirtumus. Sieja vietas, erdvės, tvarios aplinkos komponentų tarpusavio ryšius. | C 3.4. Lygina gamtinius ir visuomeninius teritorijos, valstybės, regiono ypatumus, randa panašumus ir skirtumus, paaiškina priežastis. Modeliuoja vietas, erdvės, tvarios aplinkos komponentų tarpusavio ryšius. |
| D. Geografinių tyrimų gebėjimai | | | |
| D 1.1. Padedamas bando skirti gamtines ir visuomenines problemas bei kelia su jomis susijusius geografinius klausimus. Padedamas planuoja tyrimą, taiko efektyviausius tyrimo būdus, ieškant atsakymo į geografinius klausimus. | D 1.2. Skatinamas atpažįsta gamtines ir visuomenines problemas bei kelia su jomis susijusius geografinius klausimus. Padedamas planuoja tyrimą, taiko efektyviausius tyrimo būdus, ieškant atsakymo į geografinius klausimus. | D 1.3. Atpažįsta gamtines ir visuomenines problemas bei kelia su jomis susijusius geografinius klausimus. Skatinamas planuoja tyrimą, bet pasirenka ne efektyviausius būdus, ieškant atsakymo į geografinius klausimus. | D 1.4. Atpažįsta gamtines ir visuomenines problemas bei kelia su jomis susijusius geografinius klausimus. Savarankiškai organizuoja ir planuoja tyrimą, pasirenka veiksmingus būdus, ieškant atsakymo į geografinius klausimus. |
| D 2.1. Padedamas palygina elementaraus turinio pirminius ir antrinius šaltinius, nurodo jų turinio panašumus ar skirtumus. Padedamas aprašo nesudėtingą pasirinktą informacijos šaltinį, nurodo jo paskirtį, turinį ir vaidmenį (planuojamame) tyrime. Naudoja gerai žinomus šaltinius ir būdus (metodus) geografinei informacijai rinkti. | D 2.2. Palygina elementaraus turinio pirminius, antrinius ir tretinius šaltinius, nurodo jų turinio panašumus ir skirtumus. Aprašo nesudėtingą pasirinktą informacijos šaltinį, nurodo jo paskirtį, turinį ir vaidmenį (planuojamame) tyrime. Naudoja įprastus šaltinius ir būdus (metodus) geografinei informacijai rinkti. | D 2.3. Paaiškina nesudėtingo turinio pirminių, antrinių ir tretinių šaltinių skirtumas. Aprašo nesudėtingą pasirinktą informacijos šaltinį, nurodo jo paskirtį, turinį ir vaidmenį (planuojamame) tyrime. Naudoja įvairius šaltinius ir būdus (metodus) geografinei informacijai rinkti. | D 2.4. Paaiškina naujo konteksto pirminių, antrinių ir tretinių šaltinių skirtumas, pateikti jų pavyzdžių. Aprašo vieną / du pasirinktus naujo konteksto informacijos šaltinius, nurodo jų paskirtį, turinį ir vaidmenį (planuojamame) tyrime. Naudoja įvairius šaltinius ir būdus (metodus) geografinei informacijai rinkti. |
| D 3.1. Pagal surinktą geografinę informaciją, padedamas sukuria jai tinkamą pateikimo vaizdinę formą (žemėlapis, kartoschema, diagrama, grafikas, lentelė). Integruoja įprastus informacijos pateikimo būdus geografinei informacijai pavaizduoti. | D 3.2. Pagal surinktą geografinę informaciją, skatinamas sukuria jai tinkamą pateikimo vaizdinę formą (žemėlapis, kartoschema, diagrama, grafikas, lentelė). Nurodo jos privalumus ir trūkumus. Integruoja įprastus informacijos apibendrinimo ir pateikimo būdus geografinei informacijai pavaizduoti. | D 3.3. Pagal surinktą geografinę informaciją, sukuria jai tinkamą pateikimo vaizdinę formą (žemėlapis, kartoschema, diagrama, grafikas, lentelė). Nurodo jos privalumus ir trūkumus. Integruoja įvairius informacijos apibendrinimo ir pateikimo būdus geografinei informacijai pavaizduoti. | D 3.4. Pagal surinktą geografinę informaciją, sukuria jai tinkamą pateikimo vaizdinę formą (žemėlapis, kartoschema, diagrama, grafikas, lentelė). Įvertina jos privalumus ir trūkumus. Integruoja įvairius informacijos apibendrinimo ir pateikimo būdus bei |

| | | | |
|--|--|--|---|
| | | | formas geografinėi informacijai pavaizduoti. |
| D 4.1. Padedamas lygina geografinę informaciją, gaunamą iš įprastų šaltinių – grafikų, lentelių, schemų, diagramų, tekstų, nuotraukų. Analizuoja informaciją pateiktą įprastų žemėlapių, palydovinių vaizdų ir / arba GIS technologijų pagalba, adaro kai kurias išvadas. Naudoja statistinius metodus geografinėi informacijai analizuoti. | D 3.2. Analizuoja ir lygina geografinę informaciją, gaunamą iš įprastų šaltinių – grafikų, lentelių, schemų, diagramų, tekstų, nuotraukų. Analizuoja informaciją pateiktą įvairių žemėlapių, palydovinių vaizdų ir GIS technologijų pagalba, padaro kai kurias išvadas. Naudoja statistinius metodus geografinėi informacijai analizuoti ir pakomentuoti. | D 3.3. Analizuoja ir lygina geografinę informaciją, gaunamą iš įvairių šaltinių – grafikų, lentelių, schemų, diagramų, tekstų, nuotraukų, dokumentų ir interviu. Analizuoja informaciją pateiktą įvairių žemėlapių, palydovinių vaizdų ir GIS technologijų pagalba, padaro išvadas apie konkrečius faktus ar įvykius; pateikia argumentuotą nuomonę. Naudoja statistinius ir kitus kiekybinius metodus geografinėi informacijai analizuoti ir pakomentuoti. | D 3.4. Analizuoja, lygina ir kritiškai vertina geografinę informaciją, gaunamą iš įvairių šaltinių – grafikų, lentelių, schemų, diagramų, tekstų, nuotraukų, dokumentų ir interviu. Analizuoja informaciją pateiktą įvairių žemėlapių, palydovinių vaizdų ir GIS technologijų pagalba, pateikia argumentuotą nuomonę. Naudoja statistinius ir kitus kiekybinius metodus geografinėi informacijai analizuoti ir pakomentuoti. |
| D 4.1. Padedant praengia ir pristatyto geografinę informaciją, atsakant į geografinio tyrimo klausimus. Remiantis tyrimų rezultatais padedant daro išvadas. | D 4.2. Parengia ir įvairiais būdais skatinimas pristatyto geografinę informaciją, atsakant į geografinio tyrimo klausimus. Remiantis tyrimų rezultatais padedant daro išvadas. Remiantis žemėlapiais ir kitais geografinės informacijos šaltiniais, padedant daro išvadas. | D 4.3. Parengia ir įvairiais būdais skatinimas pristatyto geografinę informaciją, atsakant į geografinio tyrimo klausimus. Remiantis tyrimų rezultatais daro išvadas ir teikia siūlymus problemoms spręsti. Remiantis žemėlapiais ir kitais geografinės informacijos šaltiniais daro išvadas. | D 4.4. Parengia ir įvairiais būdais savarankiškai pristatyto geografinę informaciją atsakant į geografinio tyrimo klausimus. Remiantis tyrimų rezultatais daro išvadas ir teikia siūlymus problemoms spręsti. Remiantis žemėlapiais ir kitais geografinės informacijos šaltiniais daro duomenimis grįstas išvadas. |

8.3. 9-10 klasės

10 lentelė

| I pasiekimų lygis | II pasiekimų lygis | III pasiekimų lygis | IV pasiekimų lygis |
|--|---|--|---|
| A. Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje | | | |
| A 1.1. Padedamas naudoja GIS ir / arba GPS technologijas, kartografinius šaltinius orientavimuisi gerai žinomoje aplinkoje ir vietovėje. | A 1.2. Padedamas naudoja GIS ir GPS technologijas, kartografinius šaltinius savarankiškam orientavimuisi įprastoje aplinkoje ir vietovėje. Įtraukia geografinius faktus ir objektus į žinomas erdvines sistemas ir bando | A 1.3. Naudoja GIS ir GPS technologijas, kartografinius šaltinius savarankiškam orientavimuisi įprastoje aplinkoje ir vietovėje. | A 1.4. Tikslingai naudoja GIS ir GPS technologijas, kartografinius šaltinius savarankiškam orientavimuisi nepažįstamoje aplinkoje ir vietovėje. Įtraukia geografinius faktus ir objektus į įvairias erdvines sistemas ir puikiai |

| | | | |
|--|--|--|---|
| Padedamas įvardina geografinius faktus ir objektus į gerai žinomas erdvines sistemas. | nustatyti tarp jų egzistuojančius erdvinius ryšius. | Įtraukia geografinius faktus ir objektus į įprastas erdvines sistemas ir nustatyti tarp jų egzistuojančius erdvinius ryšius. | nustatyto tarp jų egzistuojančius erdvinius ryšius. |
| A 2.1. Padedamas analizuoja ir vertina gerai žinomuose kartografiniuose kūriniuose informaciją, naudoja GIS technologijas. Bando kurti topografinius eskizus ir paprastus žemėlapius. | A 2.2. Analizuoja ir vertina žinomuose kartografiniuose kūriniuose informaciją, naudoja GIS technologijas, kartografinius simbolius kuriant topografinius eskizus ir paprastus žemėlapius. | A 2.3. Analizuoja ir kritiškai vertina įprastuose kartografinių kūrinių informacijos patikimumą, tikslingai naudoja GIS technologijas, kartografinius simbolius kuriant topografinius eskizus ir paprastus žemėlapius. | A 2.4. Analizuoja, interpretuoja ir kritiškai vertina kartografinių kūrinių informacijos patikimumą, tikslingai ir kūrybiškai naudoja GIS technologijas, kartografinius simbolius kuriant topografinius eskizus ir paprastus žemėlapius. |
| A 3.1. Geografinės padėties nustatymui pasirenka gerai žinomus geografinės informacijos šaltinius, bando naudoti GIS technologijas bei pateikia teiginius apie objektų geografinę padėtį. | A 3.2. Geografinės padėties nustatymui pasirenka žinomus geografinės informacijos šaltinius, įskaitant ortofoto ir kosmines nuotraukas, naudoti GIS technologijas bei nustatyto objektų gamtinę geografinę padėtį, tačiau negali labiau detalizuoti. | A 3.3. Geografinės padėties nustatymui pasirenka įprastus geografinės informacijos šaltinius, įskaitant ortofoto ir kosmines nuotraukas, naudoti GIS technologijas bei nustatyto objektų gamtinę, ir ekonominę geografinę padėtį, analizuoti jos ypatumus. | A 3.4. Geografinės padėties nustatymui kūrybiškai pasirenka įvairius geografinės informacijos šaltinius, įskaitant ortofoto ir kosmines nuotraukas, naudojami GIS technologijas bei nustatyto objektų gamtinę, ekonominę ir geopolitinę geografinę padėtį, analizuoja, interpretuoja ir kritiškai vertina jos ypatumus. |
| B. Gamtinės ir visuomeninės geografijos sistemų pažinimas | | | |
| B 1.1. Padedamas analizuoja ir lyginta pasaulio regionuose, Lietuvoje ir konkrečiose valstybėse vykstančius kelis esminius gamtinius procesus, reiškinius, jų padarinius ir teritorinį pasiskirstymą, geba išskirti jų viena ar du esminius bruožus. | B 1.2. Skatinimas analizuoja ir lyginta pasaulio regionuose, Lietuvoje ir konkrečiose valstybėse vykstančius kelis esminius gamtinius procesus, reiškinius, jų padarinius ir teritorinį pasiskirstymą, geba juos apibūdinti bei paaiškinti. | B 1.3. Analizuoja, lyginta ir vertina pasaulio regionuose, Lietuvoje ir konkrečiose valstybėse vykstančius esminius/svarbiausius gamtinius procesus, reiškinius, jų padarinius ir teritorinį pasiskirstymą bei daro išvadas. | B 1.4. Analizuoja, lyginta ir kritiškai vertina pasaulio regionuose, Lietuvoje ir konkrečiose valstybėse vykstančius įvairius gamtinius procesus, reiškinius, jų padarinius ir teritorinį pasiskirstymą bei daro argumentuotas išvadas. |
| B 2.1. Padedamas analizuoja ir lyginta Lietuvoje ir pasaulyje vykstančius gyventojų, kultūros, ekonomikos kelis esminius procesus ir reiškinius, jų padarinius ir teritorinį pasiskirstymą bei geba išskirti jų viena ar du esminius bruožus. | B 2.2. Skatinimas analizuoja ir lyginta Lietuvoje ir pasaulyje vykstančius gyventojų, kultūros, ekonomikos kelis esminius procesus ir reiškinius, jų padarinius ir teritorinį pasiskirstymą, geba juos apibūdinti bei paaiškinti. | B 2.3. Analizuoja, lyginta ir vertina Lietuvoje ir pasaulyje vykstančius gyventojų, kultūros, ekonomikos esminius/svarbiausius procesus ir reiškinius, jų padarinius ir teritorinį pasiskirstymą bei daro išvadas. | B 2.4. Analizuoja, lyginta ir kritiškai vertina Lietuvoje ir pasaulyje vykstančius gyventojų, kultūros, ekonomikos įvairius procesus ir reiškinius, jų padarinius ir teritorinį pasiskirstymą bei daro argumentuotas išvadas. |
| B 3.1. Padedamas analizuoja ir lyginta gamtinių ir antropogeninių aplinkos | B 3.2. Skatinimas analizuoja ir lyginta gamtinių ir antropogeninių aplinkos | B 3.3. Analizuoja, lyginta ir vertina gamtinių ir antropogeninių aplinkos | B 3.4. Analizuoja, lyginta ir kritiškai vertina gamtinių ir antropogeninių |

| | | | |
|--|---|--|---|
| veiksnių poveikį kraštovaizdžiui ir aplinkai bei geba išskirti jų viena ar du esminius bruožus. Fragmentiškai gali nurodyti žmogaus ir gamtos tarpusavio sąveiką. | veiksnių poveikį kraštovaizdžiui ir aplinkai, geba juos įvardyti bei paaiškinti. Geba nurodyti žmogaus ir gamtos tarpusavio sąveiką ir ją iliustruoti konkrečiais pavyzdžiais. | veiksnių poveikį kraštovaizdžiui ir aplinkai bei daro išvadą. Geba paaiškinti žmogaus ir gamtos tarpusavio sąveiką įvairiose geografinėse erdvėse, vertinti jos poveikį aplinkai. | aplinkos veiksnių poveikį kraštovaizdžiui ir aplinkai bei daro argumentuotą išvadą. Geba paaiškinti žmogaus ir gamtos tarpusavio sąveiką įvairiose geografinėse erdvėse, vertinti jos poveikį aplinkai. |
| C. Pasaulio geografinis pažinimas | | | |
| C 1.1. Įvardina pasaulio šalis ir regionus pagal nurodytus panašumus ir skirtumus. Priskiria Lietuvos visuomeninių bruožų pasireiškimą konkrečiai įvardintose erdvėse. | C 1.2. Lygina pasaulio šalis ir regionus pagal kelis įvardintus panašumus ir skirtumus. Apibūdina Lietuvos visuomeninių bruožų pasireiškimą konkrečiai įvardintose erdvėse. | C 1.3. Lygina pasaulio šalis ir regionus pagal jų panašumus ir skirtumus. Analizuoja Lietuvos visuomeninių bruožų pasireiškimą konkrečiai įvardintose erdvėse. | C 1.4. Lygina pasaulio šalis ir regionus pagal jų panašumus ir skirtumus, pateikti išvadas. Analizuoja Lietuvos visuomeninių bruožų pasireiškimą įvairaus masto erdvėse. |
| C 2.1. Nurodo priežastis priskirti besikeičiantiems regionams, vietovėms siejant tai su žmogaus ir aplinkos kintančių santykių pobūdžiu. | C 2.2. Įvardina priežastis, dėl kurių keičiasi regionai, vietovės siejant tai su žmogaus ir aplinkos kintančių santykių pobūdžiu. | C 2.3. Identifikuoja ir apibūdina daugelį priežasčių, dėl kurių keičiasi regionai, vietovės siejant tai su žmogaus ir aplinkos kintančių santykių pobūdžiu. | C 2.4. Identifikuoja ir vertina priežastis, dėl kurių keičiasi regionai, vietovės siejant tai su žmogaus ir aplinkos kintančių santykių pobūdžiu. |
| C 3.1. Įvardina ir nurodyto erdvinio lygmens gamtinius ir visuomeninius regionus, suskirsto pateiktas regionuose kylančias problemas su pasiūlytais sprendimo būdais. Remiantis konkrečia informacija, nusako regionų kaitą ir reikšmingumą žmonėms. | C 3.2. Lygina įvairaus erdvinio lygmens gamtinius ir visuomeninius regionus, sieja regionuose kylančias problemas su pasiūlytais sprendimo būdais. Remiantis įvairia informacija, nusako regionų kaitą ir reikšmingumą žmonėms. | C 3.3. Analizuoja ir lygina įvairaus erdvinio lygmens gamtinius, politinius, ekonominius, kultūrinius regionus, sieti juose kylančias problemas su regionais ir teikti jų sprendimo būdus. Remiantis įvairia informacija, vertina regionų kaitą ir reikšmingumą žmonėms. | C 3.4. Analizuoja, lygina ir vertina įvairaus erdvinio lygmens gamtinius, politinius, ekonominius, kultūrinius regionus, identifikuoti juose kylančias problemas ir teikia jų sprendimo būdus. Remiantis įvairia informacija, modeliuoja regionų kaitą ir reikšmingumą žmonėms. |
| D. Geografinių tyrimų gebėjimai | | | |
| D 1.1. Pasitardamas su mokytoju planuoja tyrimą nukreiptą į žinomos problemos, temos išsprendimą. Išnagrinėja tik atskiras tiriamos problemos ar temos detales ir paaiškina ne pačius svarbiausius neaiškumus bei prieštaravimus. | D 1.2. Pagal pateiktą pavyzdį planuoja tyrimą, nukreiptą į konkrečios problemos, temos išsprendimą. Dalinai išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą problemą ar temą, bando kelti probleminius klausimus arba hipotezes, neaiškiai dėsto atsakymą. | D 1.3. Patariamai planuoja tyrimą, nukreiptą į konkrečios problemos, temos išsprendimą. Kruopščiai išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą problemą ar temą, kelia probleminius klausimus arba hipotezes, aiškiai išdėsto atsakymą išskleidantį neaiškumus ir prieštaravimus. | D 1.4. Planuoja tyrimą, nukreiptą į naujos problemos, temos išsprendimą. Kruopščiai ir išsamiai išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą problemą ar temą, kelia probleminius klausimus arba hipotezes, aiškiai išdėsto atsakymą išskleidantį neaiškumus ir prieštaravimus. |
| D 2.1. Padedamas nustato šaltinio tipą (pirminis, antrinis ar tretinis) bei paskirtį, | D 2.2. Nustato šaltinio tipą (pirminis, antrinis ar tretinis) bando nurodyti | D 2.3. Nustato tipą (pirminis, antrinis ar tretinis) keliais bruožais nurodo | D 2.4. Puikiai įvertina pirminių, antrinių ir tretinių šaltinių vaidmenį bei |

| | | | |
|--|---|---|--|
| remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija, o kai kuriais atvejais – iš gerai žinomo geografinio konteksto. | šaltinių reikšmę atliekant konkretų geografinį tyrimą. Padedamas nusako gaunamos informacijos tikslumą atliekamame tyrime. | šaltinių reikšmę atliekant konkretų geografinį tyrimą. Nusako gaunamos informacijos tikslumą ir patikimumą atliekamame tyrime. | reikšmę atliekant konkretų geografinį tyrimą. Puikiai nusako gaunamos informacijos tikslumą ir patikimumą atliekamame tyrime. |
| D 3.1. Padedamas palygina žinomos informacijos pateikimo formų privalumus ir trūkumus sąsajoje su atliekamu tyrimu. Bando taikyti GIS geografinės informacijos analizavimui. | D 3.2. Palygina įprastos informacijos pateikimo formų privalumus ir trūkumus sąsajoje su atliekamu tyrimu. Padedamas naudoja GIS ir įprastas vaizdines technologijas tvarkant / parengiant / susisteminant geografinę informaciją analizavimui. | D 3.3. Palygina skirtingos informacijos pateikimo formų privalumus ir trūkumus sąsajoje su atliekamu tyrimu. Naudoja GIS ir įprastas vaizdines technologijas tvarkant / parengiant / susisteminant geografinę informaciją analizavimui. | D 3.4. Palygina ir puikiai įvertina skirtingos informacijos pateikimo formų privalumus ir trūkumus sąsajoje su atliekamu tyrimu. Puikiai naudoja GIS ir kitas vaizdines technologijas tvarkant ir paruošiant / parengiant / susisteminant geografinę informaciją analizavimui. |
| D 4.1. Padedamas bando taikyti kiekybinius ir / arba kokybinius metodus geografinėi informacijai paaiškinti. Bando analizuoti geografinę informaciją iš gerai žinomų informacijos šaltinių, tačiau trūksta žinių atlikti užduotį. | D 4.2. Naudoja kiekybinius ir / arba kokybinius metodus, tačiau ne visada tinkamus, geografinėi informacijai paaiškinti. Taiko analizę apibendrinant geografinę informaciją iš gerai žinomų informacijos šaltinių. Padedamas taiko geografinius modelius geografinėi informacijai analizuoti. | D 4.3. Naudoja kiekybinius ir kokybinius metodus, tačiau ne visada tinkamus, geografinėi informacijai paaiškinti ir modeliuoti. Taiko analizę, lyginimą apibendrinant geografinę informaciją iš įprastų informacijos šaltinių. Taiko geografinius modelius, geografinėi informacijai analizuoti. | D 4.4. Naudoja tinkamus kiekybinius ir kokybinius metodus geografinėi informacijai paaiškinti ir modeliuoti. Taiko analizę, lyginimą, vertinimą, apibendrinant geografinę informaciją iš įvairių informacijos šaltinių. Taiko geografinius modelius, teorijas geografinėi informacijai analizuoti, ir interpretuoti. |
| D 5.1. Nurodo tik atskiras tiriamo klausimo detales ir paaiškina ne pačius svarbiausius neaiškumus. Padedamas pademonstruoja gerai žinomus išvadų apibendrinimo ir pristatymo būdus. Padedamas bando kūrybiškai taikyti geografijos žinias ir gebėjimus apibendrinant gauto tyrimo rezultatus. | D 5.2. Dalinai išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą klausimą. Pademonstruoja žinomų išvadų gavimo, apibendrinimo ir pristatymo būdus. Pademonstruoja kūrybiškumą pristatant tyrimo rezultatus. Remiantis tyrimo rezultatais, bando numatyti naujus tyrimo klausimus. | D 5.3. Įvertina kaip tyrimo rezultatai atitinka iškeltus tyrimo klausimus, tačiau nepilnai nurodo jų patikimumą. Taiko ir pademonstruoja įprastus išvadų gavimo, apibendrinimo ir pristatymo būdus. Konsultuodamasis kūrybiškai pristato tyrimo rezultatus, įvardina asmeninę atsakomybę už gautus tyrimo rezultatus. Remiantis tyrimo rezultatais, numatyto naujus tyrimo klausimus. | D 5.3. Puikiai įvertina ir pakomentuoja, kaip tyrimo rezultatai atitinka iškeltus tyrimo klausimus, vertinti jų patikimumą. Taiko ir pademonstruoja įvairius išvadų gavimo, apibendrinimo ir pristatymo būdus. Puikiai pademonstruoja kūrybiškumą ir asmeninę atsakomybę už gautus tyrimo rezultatus. Remiantis tyrimo rezultatais, numatyto naujus tyrimo klausimus, hipotezes. |